

Брой 1 (1930)

Януари 2017 г.

Година LVIII, ISSN-0205-0943

Цена 0.80 лв.

Туристическият вестник

www.btsbg.org

Издание на БТС

Духовното наследство от Щастливеца

На 13 януари отбелязваме 154 години от рождението на Алеко Константинов. За повечето от нас той е известен преди всичко като писател, създал може би най-неповторимия образ на нашенец в българската литература - безсмъртния Бай Ганьо, който и до ден днешен е обект на тълкувания, анализи и размисли за начина, по който в него са отразени националният ни характер и духът на тогавашната епоха. На фона на творчеството на Щастливеца, превърнало се отдавна в литературна класика, многократно претворявано със средствата и на други изкуства - кино, театър, графика, карикатури и т. н., понякога обаче бива недооценявана неговата чисто професионална, обществена и политическа дейност. Той прави завидна юридическа кариера, като се издига високо в йерархията на съдебната власт - съдия и прокурор в Софийския окръжен съд, съдия в Софийския апелативен съд. Алеко не страни от политиката, участва активно в политическия живот на младата българска държава, като членува в Демократическата партия на Петко Каравелов и помага за формирането на програмата ѝ; публикува различни материали в нейния орган в. "Знаме..". Съпричастен е към създаването и дейността на най-различни организации - Дружество за насърчване на изкуствата, Театрален комитет, Музикално общество, Комисия за насърчване на местната индустрия и др.

И, разбира се, върхът на неговата обществена активност е създаването

на първото туристическо дружество в България на 27 август 1895 г. Заслужава внимание фактът, че почти всички други организации, в които той участва по онова време, вече не съществуват - но Българският туристически съюз до ден днешен продължава и развива своята дейност, превръщайки се по този начин в най-дълготрайния и значим резултат от обществената дейност на Щастливеца. Очевидно съвсем не е случайно, че именно движението, пътят, разстоянието и, в хода на това движение, опознаването на непознатата дотогава действителност - както родната ни национална, така и тази

в другите цивилизовани страни, привлича толкова вниманието на Алеко в неговата литературна дейност. Самият той пътува неуморно и посещава тогавашните международни изложения - Всемирното изложение в Париж през 1889 г., Земското индустриално изложение в Прага - 1891-ва и Колумбовото изложение в Чикаго - 1893 г. Така се раждат и пътеписи, и се получават впечатления за описание на незабравимите пътешествия на Бай Ганьо, а заедно с всичко това - и едно постоянно, непрекъснато и по-задълбочено разбиране на процесите, изграждащи новата ни тогава държава. В хода на пътуванията се очертават социалните характери и типаж на, според прочутия израз на Симеон Радев, "строителите на съвременна България", но на по-ниско като социална йерархия и, определено, по-малко ниво. Оставало е само едно - това външно, а и вътрешно, духовно движение да придобие организирана форма, която да го формира, стабилизира и да осигури по-нататъшното му развитие. Така се ражда БТС. По този начин историята доказва перспективното виждане на Щастливеца, което осигурява успешното развитие на създадената от него организация в продължение на толкова години.

Затова, когато сега честваме годишнината от рождението му, нека с благодарност да осъзнаем, че Българският туристически съюз е важна част от духовното наследство на Алеко - което наследство ние самите трябва да пазим и развиваме!

Любомир Атанасов

Уважаеми членове на БТС, очаква ни важно събитие - Конгресът на Сдружението, който ще се състои на 25 март 2017 година. Приканваме ви да се възползвате от трибуната, която ви предоставя съюзното издание - вестник "Ехо", и активно да се включите с идеи, предложения и коментари, които ще публикуваме на страниците му в рубриката "Предконгресен диалог". Във февруарския и мартенския брой ще направим публични вашите мнения и становища, а колкото повече са те - толкова повече гледни точки ще станат обект на обсъждане по време на Конгреса.

БЪЛГАРСКИ ТУРИСТИЧЕСКИ СЪЮЗ

Национален календарен план на БТС за 2017 година

► 11 - 14

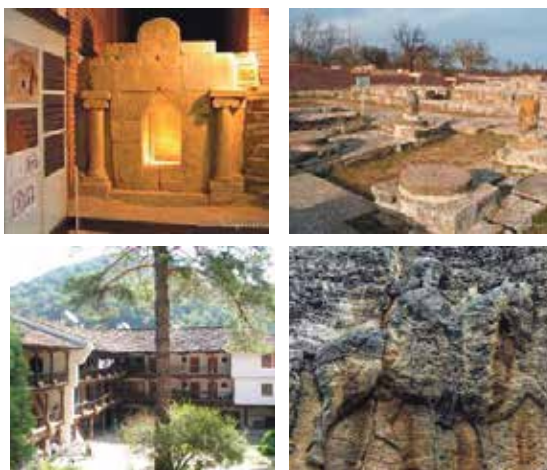
ДРЕВНИ ЗАГАДКИ

РУПИТЕ българският Ерусалим

► 18

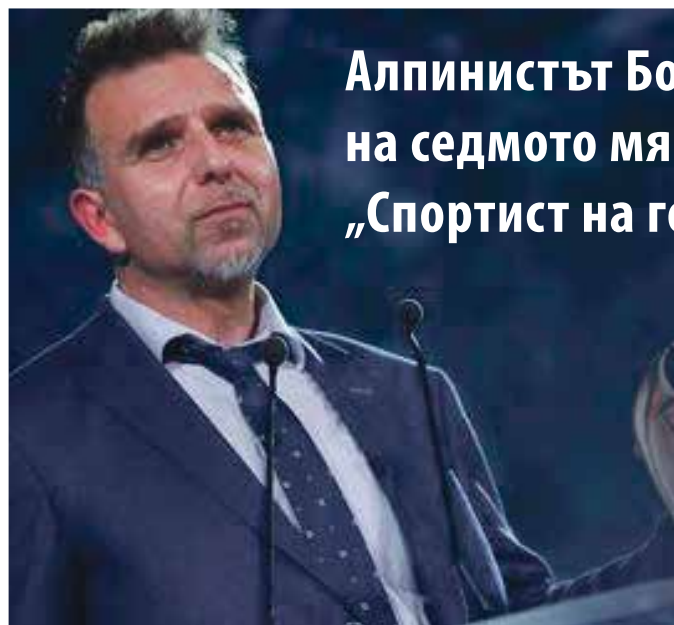
„Опознай България – 100 НТО“

Най-гобрите обекти за 2016 година

► 16 - 17

Алпинистът Боян Петров на седмото място в анкетата „Спортист на годината 2016“

Наскоро алпинистът Боян Петров започна тренировки, но смята, че е далеч от пълното възстановяване. В плановете му за 2017 г. влизат три осемхилядника, сред които и Еверест.

„Искам на Еверест да отида през пролетта, но не мога да отида полуподготвен. Трябва да съм абсо-

лютно на шест, така че да стигна до Еверест със самочувствие. Да се раздам, но да имам силите да слеза. Алпинистите се борим с природата и трябва да контролираме нещата, които не зависят от нас, не сме на стадион - каза Боян Петров. - Алпинизмът никога не е бил в светлината на прожекторите, защото нямаме публика. Както казват хората от голямата експедиция на Еверест през 84-та - на вас ви ръкопляска на стадиона, на нас ни ръкопляска боговете."

АБОНИРАЙТЕ СЕ ЗА ВЕСТНИК

ЗА ДА БЪДЕТЕ
ЧАСТ ОТ ТУРИЗМА

„ЕХО“

№ 255

В каталога на Български пощи
или в централата на БТС

Среща с добри приятели

Използвайки хубавото време, в края месец ноември група туристи от ТД "Росица" - град Павликени, решиха да дойдат на гости на своите приятели от ТД "Добротица" - град Добрич. Посрещнахме гостите в центъра на село Стожер, където се снимахме за спомен пред Паметника на свободата и разгледахме дома на бат Данчо, който е подреден като етнографски комплекс.

С автомобилите се придвижихме до манастир "Света Марина". След като запалихме свещичка за здраве в църквата, игуменът ни разказа историята за създаването на църквата и на манастира. Направихме кратък обяд, пихме по чаша вино, някоя и друга снимка пред църквата и чешмата и тръгнахме на поход към

хижа "Ботево" (2,30-3,00 часа), където нощувахме. Походът премина леко и приятно в шеги и закачки, едни се наслаждаваха на есенния пейзаж, други на черния и червен глог, които ги имаше в изобилие. Тук трябва да вметна и една неспода - на един от туристите му се скъса обувката и трябваше да върви полубос.

На хижата бе и официалното посрещане с добруджанска пита, шарена сол, китка здравец, глътка червено вино или чай. След настаняването и кратка почивка всички сляхоме в механата, а там - песни, танци и хора до късно през нощта. На сутринта с кафето имаше и приятна изненада, на която никой не отказа - топла пилешка супа.

След закуската се отправихме към град Доб-

рич, като по пътя се отбихме до язовир "Одринци" до едноименното село. С влизането в града посетихме мемориалния комплекс Военни гробища, снимахме се пред паметника на генерал Иван Колев, открит наскоро по случай стогодишнината от Първата световна война. Разходихме се в градския парк, отбихме се до къщата-музей, в която е живял Йордан Йовков, но беше затворена, а обяда направихме в гостилницата в етнографски комплекс "Старият Добрич".

Ето че настъпи и моментът, в който гостите трябваше да тръгват, и след като всеки си купи по нещо за спомен от бакалите на етнографския комплекс, им пожелахме лек път. И до нови срещи, ПРИЯТЕЛИ!

Мирослав Кескинов

Урок по родолюбие

През декември в актовата зала на IV ОУ "Св. св. Козма и Дамян" ученици от основните училища в град Сандански проведоха урок по родолюбие. Правнук на един от Ботевите четници - Искрен Красимиров, се превъплъти в ролята на Христо Ботев пред учениците, които с интерес изгледаха филм за националния герой.

По време на родолюбивата среща за популяризиране на великите българи учениците, под формата на диалог, научиха едни от най-важните факти за делото и живота на Христо

Ботев.

Младият режисьор Искрен Красимиров впечатли всички деца. Той е част от група родолюбци, които чрез художествено-документални филми, лекции, беседи и дискусии популяризират българските национални герои. Тяхната кауза - да бранят достойно историята на България, "оживя" и в Сандански пред учениците от основните училища.

Урок по родолюбие бе представен и в III ОУ "Христо Ботев".

Албена Бугаринова

ТУРИСТИЧЕСКО ДРУЖЕСТВО "РОДОПЕЯ" – с. ЯГОДИНА ПОКАНА ЗА ОБЩО ОТЧЕТНО-ИЗБОРНО СЪБРАНИЕ

Управителният съвет на сдружение с нестопанска цел за общественополезна дейност Туристическо дружество „Родопея“ – с. Ягодина, обл. Смолян, на основание чл. 26 от ЗЮЛНЦ и чл. 24, ал. 1 от Устава на Сдружението свиква Общо отчетно-изборно събрание на сдружението на 04. 03. 2017 г. (събота) от 10:00 часа в хижа „Тешел“, при следния дневен ред:

- Приемане на нови членове в дружеството.
- Приемане на годишен отчет за дейността на УС на дружеството през 2016 г.
- Обобщен Отчет за дейността на УС на дружеството за периода 2012 - 2016 г.
- Приемане на отчетен доклад на Контролния съвет за дейността на дружеството през 2016 г.
- Приемане на годишния счетоводен отчет на дружеството за 2016 г.

• Приемане на Календарен план за дейността на дружеството за 2017 г.

Приемане на проектобюджета на дружеството за 2017 г.

• Избор на председател, Управителен съвет и Контролен съвет на дружеството.

• Избор на делегат за Конгреса на БТС през 2017 г.

• Разни.

При липса на кворум, на основание чл. 27 от ЗЮЛНЦ, Общото отчетно-изборно събрание ще се проведе в същия ден в 11:00 ч. на същото място и при същия дневен ред, и ще се счита за законно, независимо от броя на присъстващите членове на Сдружението.

Поканват се всички членове на ТД „Родопея“ – с. Ягодина, обл. Смолян, за участие в Общото отчетно-изборно събрание.

Председател:
(доц. д-р Тодор Тодоров)

ПОКАНА

Управителният съвет на Сдружение Туристическо дружество „Еделвайс“ - гр. Лозница, област Разград, на основание чл. 26 от ЗЮЛНЦ и чл. 15, ал. 1 от Устава на дружеството, свиква Общо събрание на 24 февруари 2017 година от 17.30 часа в Заседателната зала на Общинска администрация - гр. Лозница, област Разград, улица „Васил Левски“ № 6, при следния дневен ред:

1. Отчетен доклад на УС за 2016 г.
 2. Отчет на Инспектората (Контролен съвет) за 2016 г.
 3. Утвърждаване на нови членове на дружеството.
 4. Избор на делегат за Общото събрание (Конгрес) на сдружение „БТС“.
 5. „Разни“.
- При липса на кворум, на основание чл. 27 от ЗЮЛНЦ и чл. 15, ал. 5 от Устава на дружеството, събраниято ще се проведе същия ден в 18.30 часа на същото място и при същия дневен ред, независимо от броя на присъстващите членове на сдружението.

От УС на ТД „ЕДЕЛВАЙС“, гр. Лозница

Ямболските туристи ветерани по исторически места

В Клуба на ветераните в гр. Ямбол участват хора, които обичат българската природа. Много от тях бродят по планините в продължение на десетилетия. Голяма част от тях са участвали и участват в Националното движение "Опознай България" - 100 национални туристически обекта. Маркират и почистват пътеки, залесяват голи места и др.

Съвсем наскоро посетихме родното място на големия български революционер и войвода Стефан Караджа. Село Стефан Караджово се намира на около 50 км югоизточно от гр. Ямбол. Потеглихме за там с два автобуса. Навлязохме в хубава дъбова гора, част от горите на Странджа планина. След около час бяхме в самото село. Посетихме възстановената къща на Стефан Караджа. В нея са запазени автентични предмети от онова време уредничката - библиотека в местното читалище - разказа интересни неща за семейството му и за селото. Някога то се е казвало Ечме и е било център на околните села. Поради турския произвол семейството на Стефан Караджа било принудено да се

изсели в Северна Добруджа в град Тулча. Тук расте и възмъжава Стефан, който по-късно се включва в четата на Хаджи Димитър. Проявява героизъм в кървавите битки с турските потери и отдава своя млад 28-годишен живот за освобождението на България от турско робство.

В село Стефан Караджово посетихме и най-старата черква в този край. Била е разрушена, а сега е в процес на възстановяване. Преди 50 години в това село са открити няколко извора с минерална вода. Изграден е бил хубав санаториум, предлагащ големи възможности за водолечение. За съжаление през последните 25 години санаториумът е оставен до пълна разруха. Същата участ има и цехът за бутилиране на минерална вода в стъклени бутилки, известна по цялото Черноморие под името "Караджовка".

Извън селото се изкачихме на хубава поляна, където има малък параклис. Тук се намира един от изворите на минерална вода. Наоколо има пейки, маси и заслон с камина. Тук групата обядва и се повесели, а късно следобед се върнахме в Ямбол.

На 26 ноември се отправихме към гр. Котел. Този град е дълбоко свързан с дейността на Георги Сава Раковски, който слага началото на организираното революционно движение. В Историческия музей се запознахме с историята на града. Уредничката ни запозна с факти от живота на плеяда възрожденски дейци, родени в гр. Котел - Георги Мамарчев, Софроний Врачански и много други.

Разгледахме и хубавия парк с известни извори, както и Природонаучния музей.

Историческата тема присъства и в честите походи на ямболските туристи ветерани в Сливенския Балкан. Много често се били край Драгиева чешма, край Харамията, Гунчов кайнак, Кушбунар - прочути исторически места, където са ставали хайдушки сборища.

Често правим походи и до близкия до Ямбол Бакаджик. Тази малка планина е тясно свързана с Индже войвода и Кара Кольо.

И в бъдеще ще бродим из българските планини, за да черпим здраве, бодрост и добро настроение.

Иван Димитров, гр. Ямбол

Предновогодишна среща на БФТВ

На 10 декември 2016 г. имаше насрочено заседание на УС на БФТВ във Велико Търново. Бяха поканени и активисти от клубовете, допринесли най-много за изпълнението на календарния план на Федерацията през 2016 г. Така във Велико Търново се събраха 120 туристи ветерани от 30 клуба. Организатор бе БФТВ, а домакин - КТВ към ТД „Трапезица“. Бяхме посрещнати и настанени в туристически комплекс „Момина крепост“ в крайградската зона за отход и туризъм на Велико Търново - парк „Ксифиор“ и... изненада! Оказа се, че тази вечер има аудиовизуален спектакъл „Звук и светлина“, който се изпълнява само 2-3 пъти в годината от 1985 г. насам. Почти всички отидохме, дори и тези, които вече го бяхме гледали. Но този път то беше различно. Сега без слова, само с музика, допълнена със светлинни ефекти, шоуто разказваше историята на България – за войните, за нещастията, сполетели народа, за радостта от победите. Тази приятна за нас изненада е била планирана от домакините, за което сме им много благодарни!

На следващия ден отидохме в Бяла черква, градче на 30-ина километра от Велико Търново с под 3000 души население, но с 5 музея. Разгледахме Историческия музей. Бяла черква преди 140 години е била село, но въпреки това по събитията в него може да се проследи развитието на Възраждането в България. Тук се води борба за църковна независимост и национално освобождение. През 1832 г. построяват първата църква, а през 1866 г. е издигната нова църква, в която са вградени римски мраморни колони от античния Никопол ад Иструм, която ние посетихме. През 1835 г. в селото започва да действа килийно училище, а през 1874 г. е открито и първото в околността класно училище. Бачо Киро, който учителства по околните села от 13-годишен, се завръща тук през 1857 г. и остава в местното училище до

края на живота си. През 1869 г. той създава първото селско читалище в България, а веднага след това – и първата пътуваща театрална трупа. През 1872 г. тук е основан революционен комитет с председател Бачо Киро. Започва усиlena подготовка за въстание. Когато научават, че то вече е обявено, от селото със 150 къщи са тръгнали да се бият 101 въстаници начело с Бачо Киро. Те са го последвали, за да дадат живота си за свободата на България! Водят 9 дена жестока битка. От тях са се върнали живи едва двадесетина. Бачо Киро успява да се спаси, но е предаден и обесен в Търново.

Освен музея и църквата, обрناхме внимание и на камбанарията на църквата. Това е първият в България паметник, издигнат в чест на Освобождението. Изграден е още през 1878 г. с дарени от руските офицери пари, допълнени от населението. В Бяла черква има доста паметници и много мемориални плочи. Но най-величествен е паметникът на Бачо Киро. През изминалата година се навършиха 140 години от Априлското въстание. Дойдохме тук специално, за да се поклоним пред героичната саможертва на тези българи, дали живота си за свободата!

Развълнувани от видяното, се завърнахме във Велико Търново. На 30 юни 2016 г. той получи първо място в класация на авторитетния италиански вестник „Република“ за най-красиви обекти (забележете: не само градове!) в света, построени на отвесни склонове. За това, колко е престижно това първо място, може да се съди по обектите, поставени след нашия град в тази класация: комплексът от манастири Метеора в Гърция, испанският град Ронда, френският Рокамандур, италианските Риомаджоре, Вернаца, Чивита ди Баньореджо, Пиодао в Португалия, Вади Даван в Йемен, Санторини в Гърция и др. И наистина, гледайки Велико Търново, не може да не му се

възхищава човек. Освен че е разположен на хълмове, река Янтра е прегърнала Царевец и Трапезица, както майка прегръща децата си. Не можеш да откъснеш очи от този град!

Първите свидетелства за пребиваване на хора на мястото, където е разположен сега Велико Търново, са отпреди 6200 години. Траки, римляни, славяни, българи, византийци са живели тук. Още през VII–VIII век на хълма Царевец има селище на славяни и българи. През 1185 г. братята Асен и Петър обявяват Второто българско царство със столица Велико Търново. По това време градът е разположен на 4 хълма – Царевец, Трапезица, Света гора и Девинград. Според съвременници, той е бил новият Йерусалим, Рим и Константинопол, взети заедно. Царевец е обитаван от царя, някои от боярите и патриарха. В града са се съхранявали мощите на 13 светци (това за времето си е било много важно, смятали са, че закрилят града). Самият Царевец е опасан от крепостна стена, построена върху естествени отвесни скали. Но през 1393 г. столицата е превзета от турците. След Освобождението, на 10 февруари 1879 г., във Велико Търново се свиква Учредително народно събрание, на което се приема Търновската конституция. Тук заседава и първото Ве-

лико народно събрание, което избира за княз Александър Батенберг. И пак тук е провъзгласена с манифест независимостта на България на 22 септември (стар стил) 1908 г.

Сега във Велико Търново е напълно възстановен архитектурно-музейният резерват „Царевец“ и се работи по архитектурния резерват „Трапезица“. Когато човек има на разположение няколко часа, какво може да избере да види в този толкова богат на музеи, паметници, мостове, църкви град? Всеки решава според вкуса и интересите си: „Царевец“, „Трапезица“, Регионалният исторически музей, музея „Възраждане и Учредително събрание“, музея с восъчни фигури на царе, бояри и обикновени хора, къщата с маймунката, паметника на Асеновци... А някои просто избраха луксозни или не толкова луксозни кафета или ресторанти и влязоха да си поприказват със стари приятели.

Докато траеше разглеждането на Велико Търново, УС на БФТВ проведе заседанието си. На него бяха обсъдени изпълнението на календарния план на БФТВ през 2016 г., проектът за календарен план за 2017 г., дневният ред на предстоящото Общо отчетно събрание, необходимостта от промени в състава на Управителния съвет. Взеха се решения за подготовката

на Общото събрание, сроковете и отговорниците за отделните етапи. За провеждане на Общото отчетно събрание бе определена дата в интервала от 21-ви до 24-и април 2017 г.

Това е, което вършихме през двата дни. А вечерите? Ех, вечерите... И похапнахме вкусно, и пийнахме, и потанцувахме! Но преди това бяхме поздравени от Момка Спасова, председател на БФТВ, от Паскал Паскалев, председател на ТД „Трапезица“, както и от хор „Света гора“ към клуба домакин с художествен ръководител Георги Янков. Много добър хор! Втората вечер пак пяха и разиграха един скеч – и като артисти бяха много успешни! А Елена Манолова от Ямбол обра оваците както винаги, този път в образа на пробиваща попфолк певица, особено като заигра кючек, какъвто и в турско вариете не може да се види! И накрая и сурвакари ни сурвакаха!

Дойде и третият ден – ден на раздялата. Тръгнахме си от най-красивия град в България с тъга, че го напускаме, и с благодарност към приятелите от КТВ към ТД „Трапезица“ – домакин на събитието, с председател Румяна Цонева, които направиха тази среща незабравима!

Донка Янева, гр. София
Снимки: **Емилия Дичева, гр. София**

Стоянка и Радослав Жалови са семейство и живеят в София. Носители са на златна значка от Националното движение „Опознай България – 100 НТО“ и са участници в Движението „10-те планински първенци“. Рило-Родопският масив и резерватът Сребърна са техните

любими дестинации. Преди да се роди дъщеричката им Анджелина-Мария, са й купили книжка от Националното движение „Опознай България – 100 НТО“. „Инициативата много ни харесва“ – единодушни са те и ще продължат да обикалят с 3-годишната си дъщеря.

Първият музей в Югозападна България навърши 80 години

Археологическият музей – гр. Сандански, отпразнува своя юбилей

През 2016 година се навършиха 80 години от създаването на Археологическия музей – гр. Сандански. Музейното дело в града започва от училищните скамейки на единственото тогава прогимназиално училище – „Свети Климент Охридски“. Същинското начало на музейното дело в Сандански е поставено на 25 юни 1936 г. в читалище „Отец Паисий“ – гр. Свети Врач. В този ден проф. Димитър Дечев организира сказка за значението на намерените старини. По време на дискусиата присъстващите граждани единодушно подчертават, че древните ценности трябва да бъдат запазени. Така се стига до решение за създаване на археологическо дружество в града, наречено на името на река Струма. И се ражда първият музей в Югозападна България.

През ноември и декември 2016 г. традиционните едномесечни походи - Зелени недели на туристите от ТД „Стратеш“ – гр. Ловеч, бяха посветени на поклоннически туризъм в нашата епархия.

На 20 ноември с голяма група туристи – 55 участници – посетихме 4 манастира от Западна Ловчанска епархия: Врачешкия манастир „Св. Четиридесет мъченици“, Правешкия манастир „Св. Теодор Тирон“, Етрополския манастир „Св. Троица“ и Чекотинския манастир „Св. Архангел Михаил“. Отпътувахме по тъмно от Ловеч, за да стигнем за неделната литургия във Врачешкия девически манастир „Св. Четиридесет мъченици“, на 20 км от Ботевград. По пътя адвокат Спиридонова, активен член на нашето дружество и веща в религиозните дела, ни запозна със същността на ритуалите, Божието слово и учение. Видяхме прекрасни цветни градини, голяма камбана, закачена на вековно дърво, и през изумруденозелена морав стигнахме до малка старинна църквичка. В хладната мистична утрин дълго и възхитително звучаха спетите ангелски гласове на монахините. Оставихме скромните си дарове за манастира – грозде и мандарини.

Врачешкият манастир „Св. Четиридесет мъченици“ е построен след победата на цар Иван Асен II над епирския деспот Теодор Комнин при Клокотница на 9 март 1230 г. Тя се случила в деня, в който се празнуват св. Четиридесет мъченици – както е известно, те са войници. Българският цар решава да построи няколко църкви и манастири в чест на светиите, сред които е и Врачешката обител. По време на турското робство манастирът е опожаряван няколкократно, а при набезите на кърджалиите през 18 век е срина до основи и потъва в забрава.

В края на 19 век Врачешкият манастир е възстановен, като според легендата Богородица се явила на местен младеж, докато пасял стадото си под манастирската круша, и му поръчала да възобнови обителта. След като били направени разкопки, са открити основите на манастирски храм, кости на убити монаси, части от дъвен полилей, кадилница и неповредена икона на Богородица (датирана от 17 век). През 1891 г. върху основите на стария храм е построена малка църквичка и постепенно около нея се изгражда манастирският комплекс. До 1937 г. манастирът е мъжки, но оттогава се превръща в девическо общежитие.

Следващата цел в програмата ни беше Правешкият манастир „Св. Теодор Тирон“. В древността на мястото на манастира е имало тракийско светилище. Предполага се, че християнската обител

възниква по времето на Асен и Петър. Известно е, че по времето на османското господство манастирът е обект на две по-големи нападения – от еничари през 1636 г. и от кърджалии през 18 век, когато е напълно унищожен. Възстановен е през 1866 г. с дарения на заможни жители на областта. В периода от Освобождението до Втората световна война функционира като женски метох. През 2006 и 2007 г. манастирът е основно ремонтиран и стенописите в черквата са реставрирани. Игуменът архимандрит Йоан ни разказа историята, показва ни каменните пазители на предната фасада на църквата, старинно Четвероевангелие, специално подарено на Правешкия манастир „Св. Теодор Тирон“ от руския император Александър Първи, както и двуглавите орли, барелефа на сребърна руска монета, изразяващи вярата в помощта на православна Русия. Манастирът съхранява частица от мощите на св. Теодор Тирон. Тук е отсядал и Васил Левски на път за Етрополе.

И ние се отправяме в същата посока – към красивия Етрополски манастир „Св. Троица“, наричан още Варовитец (заради варовиковия камък, с който е изграден манастирският храм). Той е най-значимият книжовен и просветен център в българските земи през 16 и 17 век след Рилския манастир. Там възниква и се развива прочутата Етрополска калиграфско-художествена книжовна школа. Известни са имената на йеромонах Данаил, йеромонах Рафаил, граматик Бойчо, дякон Драгул, дякон Йоан, даскал Дойо и др. В манастира са написани десетки ръкописни книги, украсявани с рисувани заглавия, страници, букви, орнаментирани винетки, концевки и др. При подновяването на манастира през 1858 г. игуменът Хрисант

намерил в развалините на старата църква плоча с надпис, указващ годината на основаването на обителта – 1158 г., която плоча била вградена в основите на новостроящия се манастирски храм. Васил Левски е посещавал неведнъж манастира. Запазено е скривалище, приготвено от Хрисант за Апостола. Според разказите на стари етрополци скривалището е изкопано от Вълко Цолов Топалски, сподвижник на Левски, член на Правешкия таен революционен комитет, участник в обира на орханйската хазна в прохода Арабаконак през есента на 1872 г. и диарбекирски заточеник. Видяхме един впечатляващ с масивните си постройки и дървени чардаци манастир, голямата каменна църква с храмовата икона на фасадата, зелен двор, пълен с живот. Посетихме и намиращия се на 100-200 метра зад манастира водопад Варовитец. До него се стига по живописна пътека. Самият водопад е уникално красив и е много пълноводен през пролетта, но е впечатляващ и през останалите сезони, през лятото разхлажда, а през зимата, когато замръзне, гледката става величествена!

Спряхме за кратка разходка в Етрополе – добре поддържани сгради, чисти улици и площи, зелени градини. Посетихме Историческия музей в красива възрожденска сграда, строена за ко-

в края на 18 век манастирът отново е разрушен, за да възкръсне за живот към средата на следващия век с усилията на местното население. В годините на робство е един от най-дейните културно-просветни центрове в района, където се е съхранявало значително книжовно богатство. Някои от монасите на Чекотинския манастир са се познавали с Васил Левски и са участвали в дейността на създадените от него революционни комитети.

През 1992 г. в околностите на Чекотинския манастир са правени разкопки от Археологическия институт при БАН, които доказват поселищен живот по тези места от 6–5 век преди Христа.

Днес в него живеят игуменът дякон Михаил и един монах Нектарий, родом от Ловеч, когото мнозина от нас познаваха със светското име Радомир Балабанов. С много труд те поддържат сградата, църквата, двора, градината. Разговаряхме с тях за много неща, за манастира, за вярата, за смисъла на живота. Посетихме намиращото се наблизо аязмо.

Финалната Зелена неделя за 2016 г. се проведе на 4 декември. В заскреженото утро група ловешки туристи, водени от председателя на ТД „Стратеш“ Светослав Генков, проведе поход до Сливешкия манастир „Св. Богородица“. Мая Валентинова, историк, археолог, разказа историята на манастира. Създаден е през 14 век по времето на цар Иван Александър. Наричан е още и „Ястреб“. Според легендата манастирът е бил опожарен през 1690 г. от турците по време на османското робство от войските на Селим Гирай, отиващи в помощ на османската армия при военните ѝ действия срещу Австрия. Тогава и голяма част от населението в района на реките Осъм, Вит, Панега

и Искър са подложени на изстребление и насилствено ислямизиране. Оцелелите монаси се отправили по течението на река Осъм към планината, там се установили до малка дървена църквичка и дали началото на Троянската света обител. Преданието разказва, че за да не бъде поругана иконата от нашествениците, Св. Богородица пратила ястреб, който я грабнал от пламъците и я занесъл в подножието на Стара планина, и то точно на мястото, където сега се въздига Троянският манастир. След падане на България под турско робство Ловеч е бил за известно време независим център и на това място е била съхранявана книжнината. Тук монаси книжовници създават ръкописни евангелия. До нас са достигнали четири от тях, създавани през 1544, 1555 и 1558 г. Днес се съхраняват в Националната библиотека „Св. св. Кирил и Методий“ и библиотеката на град Велико Търново. През 17 век е създаден „Требник“, който днес е в Рилския манастир. Преписът на Борилския синодик от 14 век е създаден по поръка на ловешкия деспот Иван Александър и се съхранява в Академията на науките на Санкт Петербург. В Регионалния исторически музей в Ловеч се съхранява друга част от творбите, сред които е „Дриновият сборник“.

В манастира работят монасите Душко Граматик, Петър Граматик, Граматик Ангелак и др. След 17 век манастирът е разрушен и изгорен от османските власти. Причината за възстановяването му става появата на образ на Богородица преди 4 години на скала над извор в близост до манастира. Днес на пода на възстановения средновековен храм има черна мраморна плоча с две гравирани години: 1690 - годината на разрушаването, и 2014 - годината на освещаването на новопостроения храм. Издигната е и камбанарията на манастира. Отец Вениамин Павлов влага огромен труд и ентусиазъм, преодолява безброй препятствия, за да доведе начинанието до успешен край.

ТД „Стратеш“ проведе и последните си за 2016 г. двудневни походи в планината: на 26 и 27 ноември до хижа „Момина поляна“ с участие в ежегодния карнавал и до хижата на дружеството „Дерменка“ на 10 и 11 декември.

Текст и снимки:
д-р Дарина Петрова

През 2016 година исперихчани не забравиха планините, но се обърнаха и към резерватите и музеите по Българското Черноморие. Екскурзии в Скандинавия и Балканите също влизаха в годишния график. Туристът по душа знае как доволно да се развлича.

Много исперихчани са луди по туризма, а „шило в торба не стои“. Не само че не стои, но се вре навсякъде – да види, да чуе, да усети. Да се радва душата и да не губи бодростта си. Ако някой си мисли, че исперихчани само търчат по баирите – много греша. Туризмът тук е с традиции и хората си знаят мярката. Знаят кога, къде и как да направят живота си по-хубав и пълноценен. Живеем далеч от планината и морето и имаме нужда да чуем други шумове, да усетим други аромати. Едно мога да уверя тези, които се канят всяка година да се организират за някакъв вид туризъм и все отлагат – другото, различното място те преражда. Там слънцето е по-ярко, звездите по-близо, страховете по-малки, а душата – по-трепетна.

Ще направя преглед на всички места, в които през изтичащата година се чуваха гласове на исперихчани. Ако Алеко гледа отгоре, сигурно цъка по български и се радва, че хора и от полето са му страстни последователи.

Започвам от януари 2016 г. В най-голямата зима се добрахме до Боженци и Дряновския манастир. Вероятно и хижарите на хижа „Бачо Киро“ са се чудели на тези „баир будали“. Но, съгласете се, че не може истински турист да пропусне зима в планината. Вече се уточнихме, че на другото място всичко е различно. Потъналата в огромна прясна Стара планина беше уважена и през февруари. На хижа „Младост“ се отбеляза двадесетгодишен юбилей на туристическо дружество „Хан Аспарух“ към Завода за фаянсови плочки. Ще изпаднат в голяма заблуда тези, които си мислят, че туристите пиха само билков чай. На 3 март и исперихчани се сляха в морето от българи-патриоти на връх Шипка. Почетоха деня на Българската свобода. Не знам как е пропуснат месец април. Вероятно съботите на заслона „Чичо Пей“ са били удовлетворителни и с много хора. Идва вълнуващият месец май. По Гергьовден исперихчани отново отвяха връх Вейката в Родопите. Поръчаха си и цяло гергьовско агне по родопски и не му простиха. Да уточним, че и обилно го поляха. Животът е хубав – нали, уважаеми читателю.

Идва лято, слънце грее и замиришава на море. Една група тръгна по резервати и музеи от Дуранкулак до Балчик. А какво е един резерват на морето през май? Просторът те заслепява с блясъка си и бели вълни като бразди се извиват и трептят, докато се разбият в скалите. Времето е динамично. Небето изведнъж притъмнява и като че невидима ръка плиска в небето тъмновиолетово мастило. Пейзажът се променя и започва да изглежда притиснат, похлупен. Блясва светкавица, изтрещява гръмотевица и се изсипва силен, кратък дъжд като водна стена. Толкова много вода и като че се откъсваш от земята и започваш да плуваш. Всичко това край морето е величествено и

разтърсващо. Юни беше отново месец за морето, и по-точно Южното Черноморие. Целта бяха резервати и музеи чак до река Велека на турската граница. Но не само това. Странджа – една непозната планина. Нестинарите – една изумителна религиозна практика. Само едно изречение, казано през далечната 1924 г. от нестинарка, може да обобщи емоциите от това преживяване: „Като влезем в огъня, не ни се гледа, че бъркаме злато, а ни се гледа, че бъркаме огън, а ни се гледа, че бъркаме злато. Свети Константин върви напред... а ние подире му...“ През юни друга група исперихчани се възхитиха на един културен резерват на Балканите – Дървения град на Емир Кустурица, близо

до сръбско-босненската граница. Видяха Сараево и Мостар. Записаха в туристическия дневник Босна и Херцеговина. През цветния месец юли туристите от Исперих бяха в Румъния – делтата на Дунав. Да приемем, че това са хората, които имат нужда да хранят фантазията си. Искани са на място да си представят как през 860 г. при Онгъла прабългарите на Аспарух гонят към морето войниците на византийския император Константин IV Погонат. От този район има и преселници добруджанци в Исперих и селата наоколо и интересът им е обясним. Градовете Тулча и Браила, в които се знае, че живеят много българи, също са обект на засилен инте-

рес. Хубаво преживяване, хубаво време, много позитивна енергия. Най-натоварен се оказа август. Пирин планина – връх Вихрен, Кончето, Синаница, Беговица, Тевно езеро, Добринище. Невероятни места. Никога не можеш да им се наситиш. През същия месец друга група отново се върна към морето и обходи резервати и музеи от Варна до Бургас. Не може да се опише – трябва да се види. Трета група беше в Скандинавия – Швеция, Норвегия, Дания. Това са държавите, които посетиха тези, които мечтаеха да видят тази част на Европа и можеха да си го позволят. През август един исперихчанин (Върбан Петков) отбеляза своеоб-

разен рекорд. За един месец изкачи три върха в три държави – връх Молдовяну в Карпатите, връх Триглав в Алпите – Словения, и връх Ломница щит във Високите Татри – Чехия. Да припомним на читателя, че този турист по душа откри нови хоризонти и в Аляска преди няколко години. Запланувал е за 2017 г. връх Митикас – Олимп, връх Глос Глокнер в Австрия и Каньона между Босна и Херцеговина, който е втори по големина след Гранд каньон в САЩ. През месец септември на изминалата година се отбеляза много тържествено юбилей на битката при Тутракан (5-6 септември 1916 г.) по време на Първата световна война. Исперихчани уважиха събитието с присъствието поне на 70 души, много от които туристи. Топлят месец октомври предразполагаше за нови срещи с планината. Исперихчани тръгнаха от с. Тъжа през хижа „Русалка“, хижа „Тъжа“, хижа „Мазалат“, Узана и Габрово. За кратко време едно късче от Стара планина беше обходено.

Няма да е завършен този обзор на събития, ако не спомена колоезденето през 2016 г. Много кратко, защото то заслужава много повече и ще бъде представено в бъдеще. За зла участ не можа да се реализира една мечта – участие през август на Маратона „1001 мили“ в Италия. Автомобилът на участниците се повреди още в България на път за Италия. Въпреки това огромното натоварване при подготовката подари много приятни изживявания. Ще спомена името на Димитър Балански, който е представител за България на Световната федерация по колоездене ODAX. Тя води началото си от един френски колоездачен клуб, който от национален се превръща в световен. През 2016 г. Балански организира четири брета – на 200, 300, 400 и 600 км. Продължават ежегодните състезания крос-кьнтри – „100-те могили“ и „Старите столици“. Същевременно участията във велоралита в други региони са безбройни. Отново ще спомена, че дейността на този изключителен спортист иска специално внимание.

С това приключвам този преглед на туристическите начинания в Исперих. Дано през 2017 година Господ ни дари с по-свестни политики, по-разумни и щедри богаташи и сила и непримиримост в обикновения, малкия човек. Така да стане, че всеки да може да си позволи да види нови места и да се почувства достоен гражданин на тази хубава наша България.

Милена Николова

Исперихските туристи възторжено изпратиха 2016 година

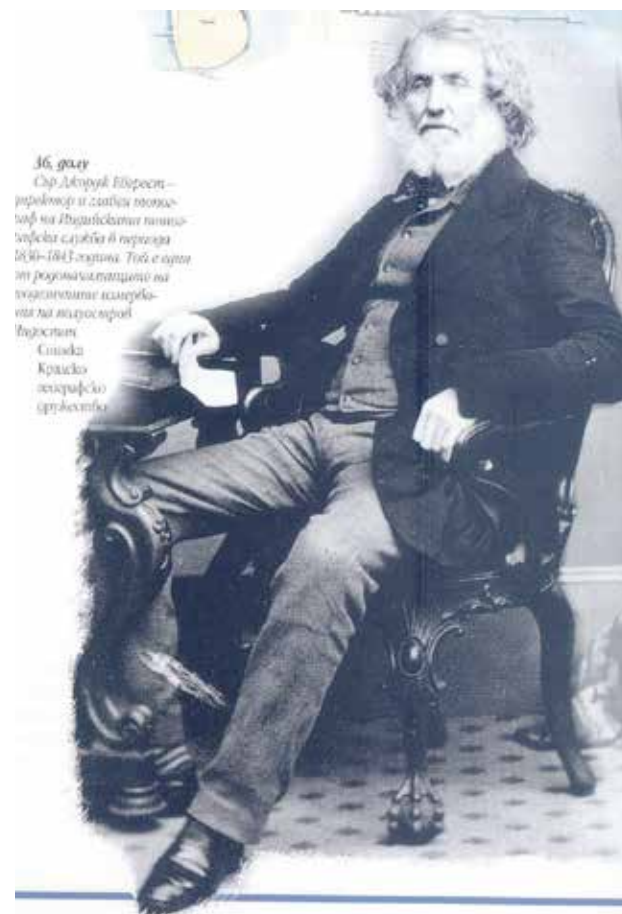
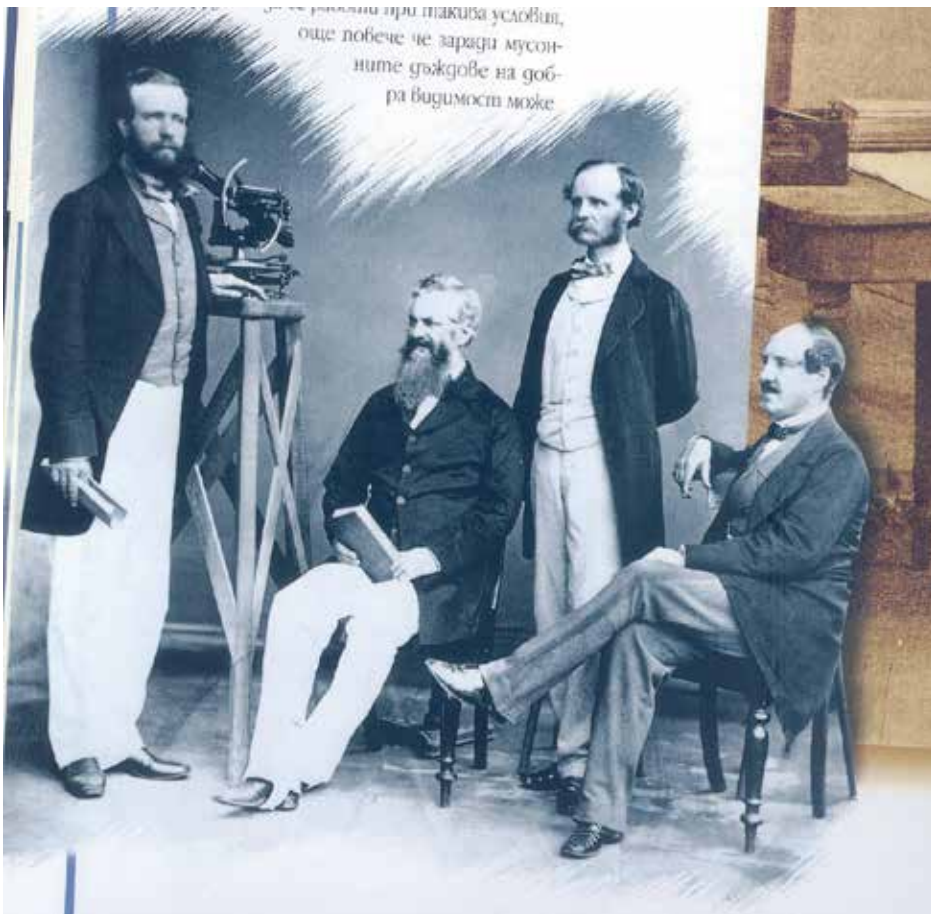

За Еверест, настоящия световен първенец, е писано толкова много, че никой не би се осмелил да назове точната цифра на книгите, монографиите, студиите, статиите, репортажите, филмите и какви ли не още материали, свързани с този феномен, наречен Чомолунгма (Джомолунгма) от тибетците, Сагарматха от индийците и непалците и Еверест от целия останал свят. Всичко това е напълно оправдано, защото той е най-високият връх на планетата. Над него е само небето. Казаното дотук ми дава основание в следващите редове да се спра само на онези моменти около местонахождението, откриването и наименованието на върха. Първенецът на нашата планета има своята

ИСТОРИЯ

и тя започва от 1847 г., когато английският геодезист АНДРЮ СКОТ УО забелязва на около 230 км в западна посока от Кангчендзюнга връх, чиято височина е определил на около 9000 м. Тогава върхът получава втората буква от английската азбука В и привлича вниманието на специалистите.

Две години по-късно (1849 г.) друг английски геодезист - ДЖЕЙМС НИКЪЛСЪН, разполага 5 измервателни станции в околността на съмнителния вече връх. Тъй като станциите му отстоят от върха на около 200 км, измерената от него височина е отбелязана като 9200 м. По това време територията на Непал е забранена за чужденци и това налага първите измервания да се правят от толкова далечно разстояние. Получените резултати Никълсън предава на бенгалеца РАДХАНАТ СИКХДАР, който е математик към Индийската топографска служба за изчисления и коригиране на получените резултати. Предадените резултати са толкова много и така ценни, че отнемат 3 години работа на Сикхдар и геодезиста МАЙКЪЛ ХЕНЕСИ, който толкова е повярвал в голямата надежда, че променя условното име В на пик XV, което означава приоритет № 1 на топографската служба. И така след 3-годишна задълбочена работа в един прекрасен слънчев ден бенгалецът Радханат изтичва в кабинета на полковник Андрю Уо, който вече е наследил легендата в топографските хималайски изследвания полковник ДЖОРДЖ ЕВЕРЕСТ. Запътят и силно развълнуван, той съобщава отдавна чаканата вест: „Господине, открих най-високия връх в света...“ Новината е зашеметяваща, но никой не бърза да я афишира. Трябва да минат 4 години на упорити и задълбочени допълнителни измервания и анализиране на получените данни до 100% сигурност. Едва тогава – в 1856 г., Андрю Уо разпространява новината, че е открит новият световен първенец. С измерената към тази дата височина 8840 м пик XV отнема престижното звание, което връх Кангчендзюнга носи само 8 години.

ЕВЕРЕСТ – третият полюс

ИМЕТО

– и то си има своята дълга история. ЧОМОЛУНГМА е тибетско и произлиза от съществителните „чомо“ – богиня, богиня-майка и „лунг“ – земя, към които е прибавена наставката „ма“, изразяваща отношение към женски род, или обобщено Чомолунгма означава „Богиня-майка на земята“. В последните няколко години индийски и непалски специалисти – топографи, географи и геодезисти, се опитват да заменят името Чомолунгма със санскритското „САГАРМАТХА“, което означава „Високо в небесата“. А от 1976 г. в Непал и Индия това име е прието официално. Вместо тибетското Чомолунгма или непалското Сагарматха, много по-разпространено в света е „МОНТ ЕВЕРЕСТ“.

Това име е дадено на дългогодишния директор на Индийската геодезична служба полковник ДЖОРДЖ ЕВЕРЕСТ (1790-1866 г.) и това е по предложение на неговия приемник полковник Андрю Уо. По това време Джордж Еверест е вече в пенсия и няма никакви преки заслуги за откриването и измерването на новия световен първенец. Заслугите и уважението към него е било обаче толкова голямо, че въпреки изричното нежелание на самия Джордж Еверест да приеме това име, то е наложено и от 1865 г. официално е разпространено в света. По това време тибетското име на върха Чомолунгма не е било известно. То е открито доста по-късно в архивите на будисткия манастир Ронгбук от англичани.

Джордж Еверест иначе

има много големи заслуги към научното изследване и измерване на Хималаите. Още 23-годишен, той постъпва на работа към Индийската геодезична служба като кадет.

Две години по-късно (1818 г.) става помощник-началник, а от 1823 до 1843 г. е началник на Великото тригонометрично измерване на Индия, Непал и целия полуостров Индустан. За големите му заслуги към това дело той е повишен в чин генерал, удостоен с благородническата титла „сър“ и става вице-президент на Кралското географско дружество в Лондон. А неговите последователи още приживе издигат името му на още по-висок пиедестал – на 8848 метра. Наистина, какво голямо и заслужено признание!...

Най-високият връх на Земята Монт Еверест, както обикновено се изписва с пълното му официално име, се изписва на Главното Хималайско било, което отбелязва и границата между Непал от юг и Китай (Тибет) от север. Най-високата му точка, която се води към настоящия момент, е 8848,40 метра на снежно ниво. Споменавам „към настоящия момент“, тъй като в различните години и измервания от различни източници и уреди са му определяли различни височини. Като най-ниска височина му е посочвана 8840 м и това е официално съобщение от 1852 г., когато е първото му откритие. Колебливо са посочвани височините 8850 м, 8888 м, а някои прибързани измервания на съмнителни специалисти нееднократно са посочвали височина от 9200, та дори и 9300 м. Тя обаче от всички сериозни изследователи е обявявана като сензация, целяща евтини спекулации.

Върхът се намира в

най-северната част на Националния парк „Сагарматха“. Негови съседи са няколко много достойни съперници – осемхилядниците Лхоце (8516 м), Макалу (8463 м) и Чо Ойю (8201 м). Непосредствено до него са още три върха, на които съвсем малко не достига да се приобщат към семейството на осемхилядниците. Това са Пумори, Нуптце и Гиашунг Канг.

Куполът на световния първенец представлява огромна класическа тристранна пирамида с три страховитни високи и обледенени стени – Югозападна, Северна и Източна. По Южната стена са прокарани 5 основни маршрута: КЛАСИЧЕСКИЯТ от 29 май 1953 г. на англичаните – първото изкачване, по който са преминали и българите Петя и Камен Колчеви (2009 г.), ЗАПАДНИЯТ ГРЕБЕН, частично преминат от американците през 1963 г. и изкачен цялостно от югославяните през 1979 г. Това е и маршрутът, по който през 1984 г. преминава и националната ни експедиция с изкачването на върха от Христо Проданов, Иван Вълчев, Методи Савов, Николай Петков и Кирил Досков. Другият много престижен маршрут е на експедицията под ръководството на големия стратег англичанина КРИС БОНИНГТЪН – първо стеноно изкачване на осемхиляден връх. От 1980 г. и 1984 г. има още два маршрута – ПОЛСКИЯТ и ЧЕХОСЛОВАШКИЯТ.

Ясно изразена е и Северната стена, която се заключава между седлото Чанг Ла (6985 м) и Западния гребен. По този маршрут през 1975 г. първи преминават китайските алпинисти. По този маршрут преминават и българите Дойчин Василев (1997 г.), Петко Тотев, Дойчин Боянов, Николай

Петков, Христо Христов и евентуално Мариана Проданова-Масларова, всичките през 2004 г. Последен по този маршрут през 2014 г. преминава и веганът Атанас Скатов (2014 г.). Най-слабо изследван и последно изкачен е ИЗТОЧНИЯТ ГРЕБЕН, който специалистите определят и като един от най-трудните маршрути към Покрива на света. Първото му изкачване става едва през 1988 г. от американски алпинисти, като преди това с наведени глави се връщат десетки алпинисти, а някои от тях остават завинаги по този наистина много труден гребен.

Върхът на върховете е заобиколен и от 4 големи ледника – Кхумбу, от Югозапад, който създава най-големи проблеми на алпинистите, атакуващи върха по класическия маршрут. Преди година точно там падна голяма лавина, отнела живота на 18 шерпи. На изток е ледникът Кангчун и от север – двата ледника Ронгбук и Ронгбук Шар.

По склоновете на върха има прокарани още няколко маршрута, за които не споменаваме, тъй като те не са класически. Прокарани са колкото да се отбележи „нов“ маршрут или да се нанесе някоя поправка към вече прокаран маршрут. Така маршрутите към „Покрива на света“ надхвърлят 20. Интересът към връх № 1 е много голям и този интерес ще продължава, докато има алпинизъм и докато Еверест е над всички върхове. Кой знае, нали всичко е в движение и Каракорум, най-младата планина в света с първенец К-2 (8611 м), според специалистите, може да поднесе изненади?... Но за това в някой от следващите броеве на вестника.

Доц. Сандю Бешев

Връх Ношак с две юбилейни годишнини

През 2016 година се навършиха две юбилейни годишнини, свързани с българското присъствие на най-високия връх на Афганистан - връх *Ношак*, 7492 м. Първата е 45 години от първата българска експедиция – 1971 г., организирана от ОС на БТС – Сливен, която, както е известно, завършва трагично, защото 5 души остават завинаги по склоновете на върха. Втората е 40 години от националната ни експедиция, организирана от Българската федерация по алпинизъм (БФА), която имаше за задача да реабилитира имиджа на българския алпинизъм. Експедицията от 1976 година завършва с пълен успех, като 13 от 16-те алпинисти достигнаха върха.

За да си спомним за двете експедиции по време на 16-ия филмов фестивал "Банско филм фест-2016", бе проектиран филмът на Младен Чакъров и Александър Пеев "В прегръдките на Хиндукуш". Спомени за успешната експедиция през 1976 година разказаха петима от участниците ѝ: доц. Георги Щерев – ръководител на експедицията, Ангел Петров – технически ръководител, и участниците: проф. Димитър Бърдарев, доц. Кънчо Долапчиев и Борис Овчаров.

Съпричастни към тези две юбилейни годишнини, се връщаме към онези далечни дни, за да разкажем за трудните и трагични моменти през 1971 г. Да разкажем за радостните мигове, когато през 1976 г. реабилитацията бе пълна. За съжаление, по необясними причини и двете експедиции като че ли бяха позабравени както от страна на БФА, така и от самите участници, които нито веднъж не се върнаха към този връх.

За това навремето допринесе и фактът, че след втората ни експедиция в Афганистан започна братоубийствена война, продължаваща до днес и направила невъзможно някакво алпинистко присъствие на този интересен седемхилядник.

Ето и самите факти за двете експедиции, такива, каквито съм отразил и запазил в архивите си за историята на родния алпинизъм.

ВРЪХ НОШАК – 7492 м

Вторият по височина връх на Хиндукуш – *Ношак*, се намира малко встрани, на изток от главното било на планината, и представлява масив от 4 върха: Западен – 7350 м, Среден – 7400 м, Главен – 7492 м и Източен – 7480 м. Тъй като държавната граница между Пакистан и Афганистан преминава по самото било, връхната точка на *Ношак* остава на пакистанска територия, но изкачването на върха става откъм Афганистан.

Вакханската долина е най-крайната северна област на Афганистан. Дълга е 200 км и е широка от 16 до 68 км, като е заградена от високите и величествените върхове от север – Памир, и на изток от Хиндукуш. В покрайнините ѝ минават границите на Афганистан с Таджикистан, Китай и Пакистан,

поради което дълги години долината е затворена за чужденци.

Едва през лятото на 1960 година, без да знаят една за друга, във Вакханската долина пристигат две експедиции – японска и полска. Японските студенти, ръководени от И. Сагато, устройват базовия си лагер на ледника Казидех само десетина дни преди алпинистите от полския високопланински клуб с ръководител Б. Хавасцински и това е напълно достатъчно да решат проблема с връх *Ношак* в своя полза. Организирайки още 4 междинни лагера – два на ледника и два на южния гребен на 17 август 1960 година, Г. Ивацубо и Т. Сакай достигат върха. Преминвайки по същия път, през южното седло – 5900 м, след десетина дни връх *Ношак* е покорилен и от 7 полски алпинисти.

Три години по-късно – на 21 септември 1963 г., на върха се изкачват и 7 австрийски алпинисти по нов маршрут – Западен връх, след което слизат по пътя на японците и поляците, като с това осъществяват първото траверсиране на върха.

По пътя на австрийците през 1971 г. е организирана и първата българска експедиция. Тя е на сливенските алпинисти и завършва трагично. Трима души загиват в района на лагер III на 7080 м, а свързката – Атанас Захариев и Иван Василев, тръгнала за върха, не се завръща. Търсенето на връзката, както по време на самата експедиция, така и след това, когато специална група от България заминава за изясняване на случая, не установи с точност изкачен ли е връхът, или не. По същия маршрут тръгва и първата ни Национална експедиция, при която до върха достигат 13 души.

Всички алпинисти, изкач-

ващи върха по Западния ръб, устройват базовия си лагер на ледника Казидех – 4500 м. Пътят до лагер I – 5500 м, обикновено отнема 4-6 часа и почти не представлява техническа трудност.

Пътят към лагер II – 6300 м, е лек и безопасен и продължава по самия ръб. По-голяма трудност представляват последните 100-150 м преди лагера, където леденото поле преминава в наклон до 50-55°.

Нагоре пътят върви по леден склон, дълъг 300-400 м и с наклон 40-50°. Обикновено това място се осигурява с парашут от 3-4 въжета. Най-трудни са последните 30-40 м, които достигат IV категория на трудност. Веднага след скалите, върху равно ледено поле, на 7080 м се устройва лагер III. Пътят до него обикновено се изминава за 8-9 часа.

От лагер III се продължава по сравнително равен склон (15-20°). *Западен Ношак*, който остава вдясно, се траверсира, след което започва изкачването на Средния връх по тесен и опасен кулоар. От Средния до Главния връх има още около час - час и половина лек, но отегчителен и продължителен ръб.

В края на 60-те и началото на 70-те години българските алпинисти проявяват голяма активност към високите – шест и седемхилядни, върхове. През 1967 г. пловдивчани провеждат успешна експедиция до иранския първенец *Демавенд* – 5672 м, а сливенските алпинисти през 1969 г. се изкачват на африканския първенец *Килиманджаро* – 5895 м. С три посещения до Памир – 1967, 1969 и 1970 година, общо 12 българи изкачват връх Ленин – 7134 м (*днес Авицена* - б.а.).

Постигнатите, макар и начални успехи, дават импулс

на най-активните ни клубове да отправят поглед към още по-високи и далечни върхове. Пловдивските алпинисти насочват усилията си към първенеца на Южна Америка *Аконкагуа* – 6962 м, а сливенци организират поредната си експедиция до връх *Ношак* – 7492 м в Хиндукуш.

След продължителна подготовка на 29 юли 1971 година към далечен Афганистан поема втората сливенска експедиция, която се води от Петър Кавръков – секретар на ОС на БТС, и Кръстю Алексиев – технически ръководител. Тръгнали с малко закъснение на 29 юли, когато другите експедиции почти са си свършили работата, сливенските алпинисти бързо се придвижват по пътищата на Турция, Иран и Афганистан и на 5 август устройват базовия си лагер на 4500 м, в подножието на върха. В продължение на 15 дни провеждат аклиматизационни изкачвания и устройване на междинните си лагери, след което на 25 август започва решителният щурм към върха, завършил трагично. Ето и извадки от телефонограмата на ръководителя на групата до ЦС на БТС.

"За изкачването на върха се сформираха две групи: първа – Иван Василев, Кирил Димчев и Атанас Захариев, и втора – Димитър Петков, Христо Джамбазов и Петър Георгиев, които съгласно разработения тактически план ще се движат с един ден разлика.

На 25 август първата група напуска базовия лагер и достига лагер I на 5500 м, на 26-и е на лагер II на 6300 м и на 27-ми на лагер III – 7080 м. С един лагер по-ниско е и втората група. На 28 август рано сутринта към върха се отправя първата група, но към 11

часа, на около 100 м под върха, Кирил Димчев се връща поради измръзване на краката. Малко след това, около 11,30 часа, той вижда зелена ракета във въздуха, което е знак, че връхът е изкачен успешно от Иван Василев и Атанас Захариев. Това успокоява Димчев и той продължава да слиза към лагер III.

Междувременно в лагера е пристигнала и втората група, която заедно с Димчев към 17 часа започва да се безпокои, че Василев и Захариев не се завръщат. За това те уведомяват базовия лагер и съобщават, че след като починат, ще излязат по посока върха, за да ги посрещнат. Разузнаването не носи никакво успокоение, а Василев и Захариев не се връщат нито до вечерта, нито и на другия ден.

На 29 август Кирил Димчев продължава слизание към базовия лагер, а тройката от втората група не е в състояние да продължи нагоре. От базовия лагер се сформира спомагателна група, която тръгва към върха – Кръстю Алексиев, Росен Савов и двама от носачите. С групата тръгва и лекарят на експедицията. Към 16 часа спасителната група е на лагер I, но времето се разваля.

На 30 август Петър Георгиев и Христо Джамбазов започват слизание от лагер III, а Димитър Петков не е в състояние да слиза и остава в лагера. До края на деня двамата слизащи не се прибират в лагер II и това внася ново безпокойство. Спомагателната група ги вижда в района на "Скалната бариера" и след това от тях няма никакви следи.

Времето отново се разваля и спомагателната група не продължава нагоре. Едва на 5 септември, след подобряване на времето, до лагер III се изкачват няколко носачи, които намират тялото на Димитър Петков и го погребват. От Петър Георгиев и Христо Джамбазов не откриват никакви следи."

Преди още експедицията да е завършила, от България за Афганистан заминават председателят на РКА доц. Георги Атанасов и съюзният треньор Атанас Кованджиев за изясняване на случая. Повече от това, което се научава от телефонограмата, не се изяснява. Открит остава и въпросът изкачен ли е връхът, или не? Дали нещастие с двамата алпинисти става преди или след изкачването? Не се изясняват обстоятелствата и относно гибелта на започналите слизането от лагер III Петър Георгиев и Христо Джамбазов.

Експедицията се завръща в България без пет от своите най-добри алпинисти и това дава повод на многобройни коментари, които намират място и в пресата. Резултатите от експедицията стават обект на разисквания и на редица заседания на бюро на РКА, а бюро на ЦС на БТС излиза с решения, които налагат строги наказания за виновните при подготовката и провеждането на експедицията. А те са: разформироване на бюро на Републиканската комисия по алпинизъм (РКА) и лични наказания на сливенските организатори, като отнемане на спортни звания и изключване от редовете на БКП.

Доц. Сандю Бешев

Продължава в бр. 2

Пътеводител Ком – Емине

Хижа „Свищиплаз“ - местност Табиите (Косишки превал)

Продължение
от бр. 12/2016 г.

От хижа "Свищиплаз" до седловина Табиите на изток няма ясно и еднозначно трасе за преминаване. Съществуват няколко варианта, които използват части от различни, разположени на юг от планинското било пътеки, както и преминавания без пътека. По-долу е описано препоръчително според авторите трасе заедно с два варианта.

След хижа "Свищиплаз" маршрутът Ком-Емине продължава на югоизток по камионния път за град Златица. Следва се червена лентова маркировка. Заедно с нея продължават маршрут за хижа "Паскал" (маркиран в зелено) и маршрут за град Златица (синя маркировка).

На 5 минути (200 метра) след хижата, веднага след запуснатата ведомствена вила "Тихият кът", камионният път се изоставя и се поема наляво (изток) по пътека в гората. След кратко стръмно изкачване пътеката излиза на открития билен скат при местността Голямата поляна, подминавайки два насипа на изоставени минни галерии. Следва кратък горски пасаж, откъдето пътеката върви изцяло по тревист терен.

На 25 минути (1 км) след хижата, при кол от зимната колова маркировка, следва важен разклон. Напред (изток) продължава маркираното в зелено трасе за хижа "Паскал". Пътеката Ком-Емине се отклонява вляво стръмно нагоре (на североизток) и след още 200 метра достига до широката Втора Лопянска пътека. Тя идва от Лопянските колиби на север, прехвърля главното било през седловината Гроба и слиза до селищата Пирдоп и Златица в южните поли на Стара планина, следвайки трасето на стар римски път. Известна е като Втора в отличие от разположената на запад Първа Лопянска пътека.

След пресичането на Лопянската пътека маршрутът има две алтернативи:

ВАРИАНТ I:

Да се продължи в североизточна посока със стръмно 150-метрово изкачване до главното планинско било при седловината източно от връх Миале. Седловината (1763 м) отстои на 1 час (1,5 км) от хижата. Пътеката се слива с билното трасе, провира се между скалите в местността Черната скала, изкачва близката кота 1828 м и плавно слиза към понижение на главното било при 1774 м. Тук се слива с пътеката, описана по-долу в препоръчителното трасе.

Трасе, препоръчително за следване: Поема се на изток-югоизток по Втората Лопянска пътека и след 500 м се достига каптираният извор Атбунар (40 мин., 1,5

км от хижата). Той дава начало на Второ Кереждере, един от горните притоци на Златишкото Курудере.

При извора следва троен разклон. Тук трябва да се изостави Втората Лопянска пътека, която слиза надясно (югоизток), и да се тръгне нагоре по слабо забележимото ляво разклонение. Внимание! Средното и дясното отклонение (Втората Лопянска пътека) слизат плавно на югоизток до възловия разклон и пресъхналата чешма в местността Малка Равна и не трябва да се следват!

Предстои изкачване през откритите тревисти пасища на местността Равна. Пътеката е добре различима и се използва от пашуващите стада в района. Насреща доминира масивът на връх Косица (2001 м н.в.), в чието западно подножие е край на отсечката - проходната седловина Табиите (Косишки превал).

На 1720 м, 1 час и 10 минути от хижата, пътеката се слива с идващата от югоизток Първа Чернивitsка пътека. Тук трябва да се завие наляво (северозапад) и да се следва трасето на Първата Чернивitsка пътека до излизането ѝ на главното било при седловината на 1774 м - 1 час и 20 минути (2,5 км) от хижа "Свищиплаз".

На седловината Първата Чернивitsка пътека се изоставя и се поема надясно (изток) по билния маршрут Ком-Емине (червена лентова маркировка, зимна колова маркировка). Пътеката криволичи по билото, заобикаляйки няколко каменни струпвания, изкачва безименната кота 1837 м и слиза по полегат тревист скат до седловината Табиите (Косишки превал). От хижа "Свищиплаз" до тук се стига за 2 часа (4,3 км).

ВАРИАНТ II:

При слива на пътеките от извора Атбунар и Първата Чернивitsка пътека на 1720 м съществува алтернатива за излизане към седловината Табиите (Косишки превал). Тук утъпканите пътеки към главното било се изоставят. Широкият тревист скат на местността Равна се

подсича под планинското било без пътека, без изкачване или слизание в посока изток-югоизток, следвайки гънките на релефа. Отправен ориентир напред е масивът на връх Косица. След 40 минути и 1500 м от разклона при Първата Чернивitsка пътека се достига идващата от югозапад Втора Чернивitsка пътека. Следвайки я в посока североизток, след още 10 минути се излиза на Косишки превал.

Този вариант води до оптимален маршрут без загуба на височина по цялото протежение от хижа "Свищиплаз" до Косишки превал. В участъка си, след разклона при Първата Чернивitsка пътека, той е немаркиран, като част от ходенето е без видима или утъпкана пътека. Да не се предприема от туристи с лоши способности за ориентация! Да не се предприема в неподходящи метеорологични условия - мъгла, дъжд, виелица!

През седловината Табиите минава друга важна пътека в описвания район - Втората Чернивitsка пътека. Съдейки по името ѝ, подобно на Първата, свързва селищата Черни Вит от север с Пирдоп на юг. В близост до седловината има едва личащи останки от защитни укрепления, а пътеката на места е подзидана. Смята се, че се използва от местните хора още от римско време. При нужда по Втората Чернивitsка пътека може да се слезе на юг до близката хижа "Паскал" (40 минути) или на север до сградите и асфалтовото шосе в местността Анчова бичкия.

Хижа "Паскал" е разположена в местността Мали извор (1470 м). Построена е през 1930 г. с дарения и доброволчески труд. Двуетажната сграда е с капацитет 60 места. Разполага с вътрешни санитарни възли и баня. Отоплението е с печки с дърва. До хижата може да се стигне с високопроходим автомобил по черен път. От хижата може да се слезе до град Пирдоп за 1 час и 20 минути.

Местността Табиите (Косишки превал) - хижа "Ехо"

След Косишки превал се следва билото на масива Косица, като се върви в източна посока. В този участък то е тясно и скалисто. Отново се набира височина и се стига до връх Косица (2010 м). След връх Ком (2016 м) това е първият двухилядник, който среща, и от него започва една от най-атрактивните части на похода. От тук маршрутът навлиза в границите на Национален парк "Централен Балкан".

Национален парк "Централен Балкан" се намира в най-високата част на Балкана. Площта му е 72021,07 ха и в него са разположени 9 резервата - Боатин, Царичина, Козя стена, Стенето, Северен Джендем, Пеещи скали, Соколна, Джендема и Стара река. Създаден е, за да съхрани неповторимата дива природа на Средна Стара планина.

Границите на парка са очертани така, че да създават условия за опазване на уникалната природа - естествени, почти непроменени от човека горски и високопланински саморегулиращи се екосистеми с изключително биологично разнообразие, съобщества и местообитания на редки и застрашени видове. Дължината на парка е около 85 км, а средната ширина - 10 км. Безлесната зона обхваща 27 668,7 ха, горите покриват останалите 44 000,8 ха. Характерни са големите разлики в надморската височина - най-ниската точка на Централен Балкан е около 500 м - близо до Карлово, а най-високата - връх Ботев, с неговите 2376 м. Сред характерните черти на защитената територия са уникалният релеф - стръмни склонове от юг и полегати от север, живописните каньони и ждрела. Неповторим чар придават множеството планински потоци, реки и живописни пръскала - водопади, сред които е и най-високият в България - Райското пръскало, с ви-

сочина 124,5 м.

От връх Косица следва спускане, като билото става по-широко и заоблено. Достига се малка седловина, след което пътеката и коловата маркировка изкачват тревистия склон на втори двухилядник - Паскал (2029 м). Пътеката не се качва до самата върхна кота, а я подсича от юг (30 минути от Косишки превал, 2 часа и 30 минути от хижа "Свищиплаз").

Продължава се по билото на изток, подсича се връх Чемериката (2036 м), маркировката прави лек завои в югоизточна посока и за около час се стига до разклон. На север, а после на запад за един час слиза пътека към хижа "Момина поляна" (червена лентова и зимна колова маркировка, след това синя лентова маркировка). Първоначално се спуска по тревистия склон, заобикаляйки от североизток връх Картала, а после през хвойни и иглолистна гора се стига до хижата.

Хижа "Момина поляна" е разположена на западния склон на връх Момински чукар. Построена е през 1962 година от тетевенци. Триетажната сграда е с капацитет 80 места. До хижата може да се стигне с високопроходим автомобил по черен път. От хижата може да се слезе по маркирана в синьо пътека до местността Анчова бичкия, а после по асфалтов път до село Черни Вит (2 часа).

След разклона за хижа "Момина поляна" Ком-Емине продължава на изток и за още един час се стига до обширната поляна Гюлджука, в центъра на която се белее хижа "Планински извори" (2 часа и 30 минути от Косишки превал, 4 часа и 30 минути от хижа "Свищиплаз"). За съжаление тя е изоставена, постройката е почти разрушена и превърната в обор. В нея може да се преспива само при извънредни обстоятелства и с бивачна екипировка. На 700 метра източно от хижата има чешма - Петте чучура, от която жадният турист

може да си налее студена изворна вода.

От хижа "Планински извори" на север-северозапад се спуска маркирана със синя лентова маркировка пътека до хижа "Момина поляна" (1 час и 20 минути), която в последната си част се слива с червената маркировка, слизаща от билото северозападно от връх Картала. На юг за пет часа може да се слезе в село Антон (синя лентова и зимна колова маркировка).

След чешмата Петте чучура започва постепенно изкачване към връх Тетевенска баба (2070 м). Изкачването по западния склон е лесно и плавно, но слизането по източния е стръмно, като скалистата пътека лъкатуши между разхвърляните каменни блокове (20 минути от хижа "Планински извори"). След 15 минути се стига до местността Попови гробове (Антонски превал), а след още 10 до седловината в западното подножие на връх Булувания (2043 м). Това също е важен разклон. На юг може да се слезе до село Антон (3 часа), а на север към хижа "Бенковски" (1 час и 30 минути, зелена маркировка), като от това място има пряка видимост към хижата.

Хижа "Бенковски" се намира в югозападното подножие на връх Мали Братанишки уши (1540 м). Двуетажната сграда е с капацитет 60 места. До хижата може да се стигне с високопроходим автомобил по черен път. От хижата може да се слезе до село Рибарица по река Заводна (3 часа и 20 минути, зелена и синя маркировка) или през местността Костина (2 часа и 40 минути).

От разклона на изток се вижда тревистият купол на връх Булувания, заедно с няколко безименни коти, като може да се мине през тях или да се подсекат по утъпкани в тревата пътечки. За половин час се преминава този стръмен участък, а после още толкова се върви по сравнително равно тревисто било на из-

ток-югоизток. Излиза се на нова седловина - Хайдушките камъни, откъдето се открива поредната впечатляваща гледка към склоновете на Балкана и малката му сестра Средна гора.

Маршрутът прави завой и продължава с изкачване по южния склон на връх Въртопо (Безименния връх). Този връх също може да бъде подсечен от юг. Достига се седловината между Безименния връх и връх Братаница (1992 м), чийто северен склон е вододелното било между реките Костина на запад и Заводна на изток. И тук съществуват двете възможности - подсичане на върха от юг и качване до връхната кота. От нея на юг се отделя колова маркировка за хижа "Бенковски". На изток от връх Братаница се намира т.нар. Старопланинско конче, по подобие на Пиринското, макар да е далеч по-малко впечатляващо от него. Представлява скалистозабъбено било и може да се мине както по самия ръб, така и по подсичаща пътека от север. В началото му се отклонява пътека на юг към хижа "Бенковски", която по-късно се слива със стълбовете, спускащи се от връх Булуваня. От Хайдушките камъни до Кончето се стига за 50 минути.

На изток следва връх Пъпа (1976 м), който обичайно се подсича от север. Покрай пътеката там през юли и август примамват ком-еминееца сините очички на боровинките. След седловината източно

от Пъпа пътеката незабележимо променя посоката си на изток-североизток, преминава през няколко каменисти прагове на скалистия гребен на Вежен и излиза на обширно тревисто било. От тук до върха изкачването е плавно и лесно. При стълб номер 211 на юг се отклонява жълта маркировка към хижа "Вежен" (1 час и 20 минути). В педината на стотина метра се намира чешма, изградена на изворите на река Заводна. Чешмата не се вижда от самата пътека, но е достатъчно да се отклони човек малко на юг и надолу, за да чуе шуртенето на чешмата, а почти веднага след това и да я види. Това е важен водоизточник, защото е единствен между чешмата Петте чучура и хижа "Ехо" (с изключение на Сладкото кладенче, което обаче често пресъхва през жарките лета).

Преди върха от север се влива зимната колова маркировка от хижа "Вежен" и след пет минути се достига пирамидата на връх Вежен (4 часа от хижа "Планински извори", 6 часа и 30 минути от Косишкия превал, 8 часа и 30 минути от хижа "Свищиплаз").

Връх Вежен е третият по височина връх в Стара планина. Представлява обширно тревисто плато с три каменисти връхчета, от които най-високото е връхната кота. Той е голям орографски и хидрографски възел. През него минава главното вододелно било на плани-

ната и водят началото си реките Бели Вит, Каменица (началото на река Стряма), Въртопска и Заводна.

Във връх Вежен опира и границата на резервата Царичина, който се разпростира по северните му склонове. Името му идва от местното наименование на цветето омайниче. Тук се намира единственото находище на бяла мура в Стара планина. Ком-еминейците имат възможността да се радват на гледките към зелените дупли на муровите и смърчовите гори по време на целия преход между връх Вежен и хижа "Ехо".

При хубаво време от връх Вежен може да се види началото на пътешествието - връх Ком на запад, ведно с преминатите вече Мургаши, Баба, Свищиплаз, Паскал. На север се спускат долините на реките Заводна и Стара Рибарица, за да влеят водите си в тези на река Бели Вит. Нагтах се очертават възвишенията на Васильовска планина. На юг, свързана със Стара планина чрез рида Козница, се намира Средна гора. В далечината се очертават вълните на Родопите, високите рилски и пирински върхари. На изток пък погледът съзира следващите цели - Козя стена, Амбарица, Купените, чак до първенеца Ботев!

Слизането от върха е по неговите източни тревисти

склонове и бързо, за десет минути, се излиза на седловина, наречена Каменната порта. Тук на северо-запад се отклонява трета пътека към хижа "Вежен" - стар римски път, който води почти до хижата (40 минути, синя лентова маркировка). В южна посока синята маркировка слиза стръмно към Подбалканския път (първокласен път № 6 от Държавната пътна мрежа ГКПП "Гюешево" — София — Карлово — Бургас), като излиза на него в близост до село Клисурса. Тази маркировка не е в добро състояние.

Хижа "Вежен" (1650 м) е разположена в местността Царичина и в миналото е носила същото име като поляната. Двуетажната сграда е с капацитет 80 места. До хижата може да се стигне с високопроходим автомобил по асфалтов път и път с каменна настилка. От хижата може да се слезе до село Рибарица за 3 часа (синя маркировка).

Червената маркировка на Ком-Емине продължава в източна посока, минава стотина метра южно от връх Каменица (2105 м) и като се придържа от южната страна на билото, се спуска към Рибаришката седловина (Рибаришки проход) (1 час от Каменната порта). Това е най-високият проход в Стара планина (1720 м) и се явява границата между Златишко-Тетевенска планина на запад и Троянска планина на изток. В миналото е свързвал село Розино от юг и село Рибарица от север.

След седловината маркираната пътека променя леко посоката си на североизток и след 20 минути през открити тревисти тераси губи още височина и слиза до нова седловина - местността Горни Ветровити преслап. От тук се извисяват стръмните скалисти склонове на връх Юмрука (1819 м), по които се катери зимна колова маркировка. Главното било на планината прави завой на север.

Жълта лентова маркировка се спуска на юг към село Клисурса, а червената лентова маркировка следва посоката на билото, но подсичайки връх Юмрука, като минава по североизточните му склонове. Вдясно от пътеката има чешма - Сладкото кладенче, която често пресъхва през летните месеци. Веднага след него пътеката навлиза в гората. Следват няколко малки изкачвания и слизания и се излиза на тревистата седловина Карчов пряслоп. Минава се под малък параклис, носещ името "Света Троица". От изток (отдясно) се вижда зимна колова маркировка и металното въже, помагачи да се мине зимата връх Юмрука. За няколко минути се стига и до хижа "Ехо" (30 минути от Ветровити преслап, 2 часа от връх Вежен, 6 часа от хижа "Планински извори", 8 часа и 30 минути от Косишкия превал, 10 часа и 30 минути от хижа "Свищиплаз").

Яница Илиева,
Деян Василев

Отчет на хижа "Сини връх"

Традиция е в ТД „Еделвайс“ - гр. Пловдив, Клубът по пешеходен туризъм да отчита своята дейност и да приема новия туристически план на хижа в планината. Това е вече от 10 години.

Този път това направихме на хижа „Сини връх“ в Родопите.

В събота сутринта поехме към с. Новаково. Попаднахме на предколедния пазар на селото, където много от туристите допълнително дозаредиха раниците. До хижата има 11-километров преход. Посрещнаха ни гостоприемните домакини, където в уютна обстановка проведехме нашия отчет. Имаше гости и приятели от ТД „Красен“ - село Бъта, Панагюрско, с които от години сме винаги заедно. Този път в групата за втора поредна година бе и кметът на с. Бъта Георги Александров.

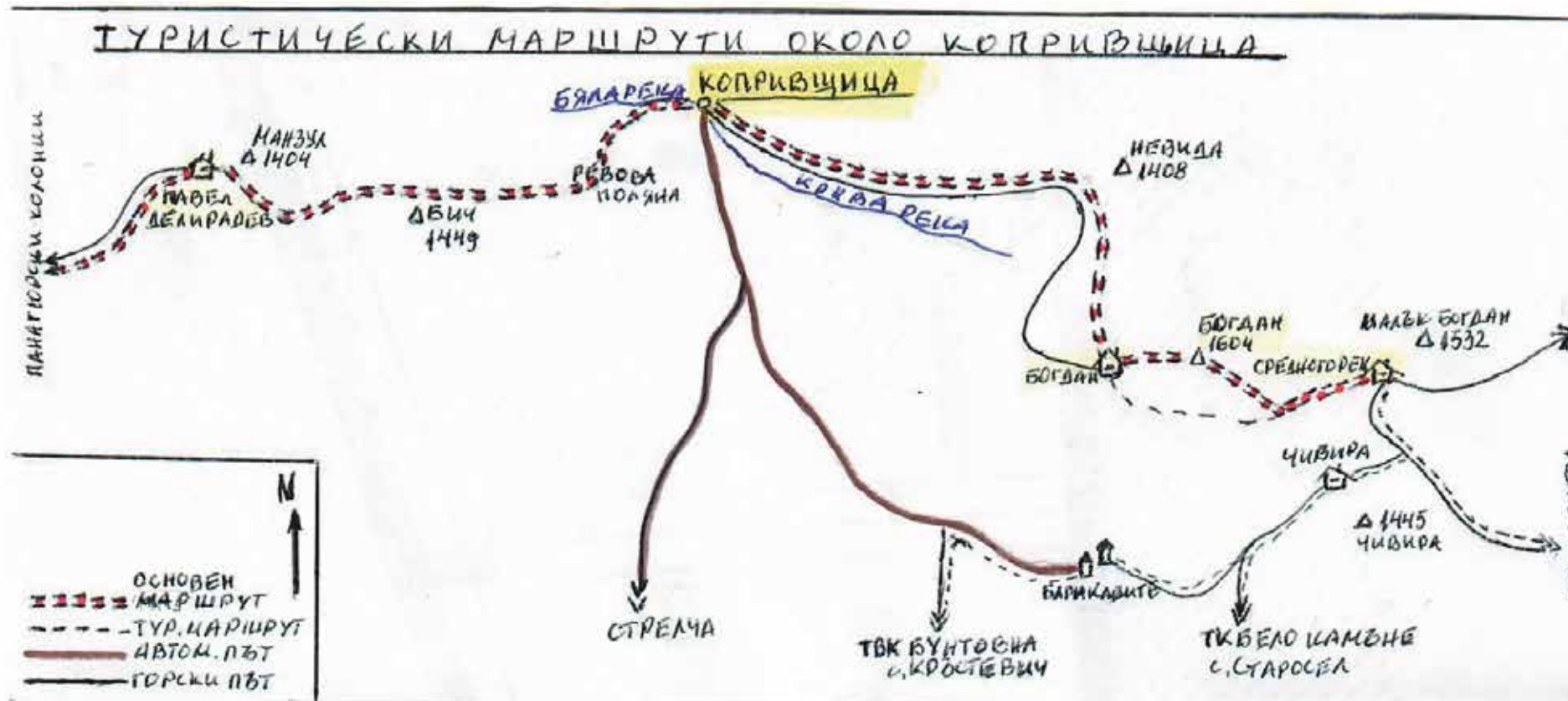
В тази обстановка започна нашата работа - отчет на дейността за 2016 г. и приемане на план на клуба за 2017 година.

Нашата дейност за 2016 г. премина под знака на 121-вата годишнина на организирания туризъм в България и 166 години от рождението на Иван Вазов, 50 години на движението „Опознай България - 100 НТО“ и 140 години от Априлското въстание. През годината нашите туристически прояви бяха в Стара планина, Рила, Родопите, Средна гора, Беласица, Витоша, а международната проява бе в Гърция - планината Олимп, с изкачване от 9 туристи (двудневни) с 205 участници, 10 похода от II категория (тридневни) със 109 участници, 3 автопохода (екскурзии) с 61 участници. Разнообразяваме проявите с нови маршрути, посещение на „Кабиле“ край гр. Ямбол, манастира „Св. Атанасий“ край гр. Чирпан, Музея на солта в гр. Поморие, гр. Малко Търново, местността Петрова нива (Странджанското Оборище), гр. Тополюград, гр. Елхово, а също така изкачване на връх Тумба в Беласица. Баща и син Драгомир и Йордан Гишини участваха в поход в Испания - преминаха пътя Камино, а Веселин Величков - европейския маршрут Е-8

в България. През 2016 г. с участието си в туристическите прояви бяха покрити изискванията за значките: „Покорител на 10-те планински първенци“ - 6-има членове, „Опознай България - 100 НТО“ - златна значка - 17 членове, сребърна - 26 членове и бронзова - 22-ма. Наши туристи участваха в 18-ия национален туристически поход „Черноморски бряг - 2016 г.“. Членовете на клуба са над 80 и това е една постоянна величина вече 5 години, но все още има какво да се желае - подмладяване на състава. Постоянно сме окриляни от председателя на туристическото дружество Атанас Манолов и секретаря Никола Бешликов. Проведени са трудови бригади за почистване на водната база на туристическото дружество, ремонт на покрива на дружеството и други. Членове на клуба участваха в традиционен общонационален поход в гр. Бурса в Турция и се завърнаха с 8 отличия - Кънчо Михов, Стефка Калева - златни медали, Николай Добрев, Маник Кюркчиян, Стефка Ставрева - сребърни и Лидия Илнчева - бронзов. В приятелски отношения и участие в туристическите ни прояви са туристи от ТД „Купена“ - гр. Пещера, ТД „Алеко“ - гр. Пазарджик, ТД „Хайдут“ - гр. Калофер, ТД „Странджа“ - гр. Бургас, и най-вече с ТД „Красен“ - с. Бъта. Най-вълнуващият момент в нашата отчетна туристическа вечер бе появата на Стоян Спасов от с. Бъта с половинката си - победителят от телевизионното предаване „Фермата 2“. Емоционални разговори и много индивидуални и групови снимки ще ни напомнят за срещата. Стоян Спасов е завършил курса за инструктори по туризъм в нашето туристическо дружество преди 3 години.

На всички участници бе раздаден планът за дейността през 2017 г., която ще премине под знака на 60 години ТД „Руен“ - гр. Пловдив, 180 години от рождението на Васил Левски, 140 години Руско-турска война, 122 години организиран туризъм в България.

Николай Добрев,
м.с. по туризъм
Снимка:
Делчо Раленков

Туристически маршрути около хижите на БТС

Туристическа спалня "Войводенец" – разположена в центъра на Коприовщица в преустроената Пранжева къща със запазена възрожденска архитектура, 1021 м н.в., капацитет 38 места, етажни бани и тоалетни, локално отопление, бюфет.

Туристическа спалня "Богдан" – разположена в близост до центъра на Коприовщица в реставрираната Русекова къща във възрожденски стил, 1021 м н.в., капацитет 25 места, вътрешни бани и тоалетни, локално отопление.

Спалните се стопанисват от БТС – София.

Коприовщица – хижа "Павел Делирадев" – 3.30 часа

Маршрутът започва от централния площад и минава край забележителни с възрожденската си архитектура, дърворезби и стенописни сгради: Ослековата къща, къщата на Михаил Маджаров, къщата на Генчо Стойков. Продължава се край църквата "Успение Богородично" с гроба на Димчо Дебелянов и забележителния му надгробен паметник, излиза се от града и по маркираната пътека се върви срещу течението на Бяла река. Бреговете на реката са обрасли с борови гори. На няколко пъти се пресича реката. По-нагоре пътеката с широк завой изкачва горист склон и след около 1 час достига местността Равна поляна. Стръмната пътека се насочва на юг и след 10 минути през гората се достига характерната малка Равна поляна, обрасла с хвойнови храсти. Пътеката продължава през букова гора и извежда при скалите на Редова поляна, на която има паметник и от която има обширен изглед във всички посоки. Оттук се следи на запад широко-затревено било, наречено Равни дял. Маркираната пътека води почти по хоризонтала по северния склон на връх Бич. Върхът предлага просторни панорами във всички посоки.

Туристически спални в гр. Коприовщица

Хижа „Богдан“

Туристическа спалня „Войводенец“

Хижа „Павел Делирадев“ - нова

Хижа „Средногорец“

Продължава се на запад, навлиза се в гората и след 30 минути се достига местността Белотруп – тревисти обширни поляни, из

които стърчат големи гранитни блокове. Оттук след още 1 час маршрутът извежда пред хижа "Павел Делирадев" (1380 м н.в.,

90 места, външни тоалетни, отопление на твърдо гориво, туристическа кухня и столова, бюфет). Коприовщица – връх

Богдан – хижа "Средногорец" – 4 часа

Маршрутът започва от Кереков мост и чешма, минава по улица "Петко Кълев" и улица "Георги Бенковски" и отива до последната къща на града. Тръгва се по почвен път срещу течението на Крива река. След около 1.30 часа се отделя пътека, която през гората за 30 минути извежда на Плачкова поляна, където са останките на хижа "Богдан" (2 часа). Хижа "Богдан" е важна туристическа база както за изкачване на едноименния връх, така и за маршрути до съседни хижи и обекти из Същинска Средна гора. За възстановяването ѝ БТС е открил дарителска кампания.

Продължава се на изток през вековна букова гора и след 30 минути стръмната пътека извежда до пирамидата на връх Богдан (1604 м н.в.) - първенецът на Средна гора. Той е последният от 10-те планински първенци. От него се откриват необятни панорами във всички посоки.

От връх Богдан се тръгва през гората сред поляни и в източна посока се достига открито възвишение (местността Средноса) между върховете Малък и Голям Богдан. Продължава се в източна посока, навлиза се в гората и се излиза пред хижа "Средногорец" (1.30 часа от връх Богдан). Хижа "Средногорец" се намира в местността Чемериката, в южното подножие на връх Малък Богдан, 1486 м н.в., 85 места, вътрешни и външни бани и тоалетни, локално отопление, туристическа кухня и столова.

До хижа "Средногорец" се достига от село Богдан по почвен път (24 км) и от село Старосел (22 км).

Иордан Иорданов, експерт в БТС

БЪЛГАРСКИ ТУРИСТИЧЕСКИ СЪЮЗ

НАЦИОНАЛЕН КАЛЕНДАРЕН ПЛАН ЗА 2017 ГОДИНА

НАЦИОНАЛНИ ИНИЦИАТИВИ

№	ВИД НА ПРОЯВАТА	ДАТА НА ПРОВЕЖДАНЕ	МЯСТО	ОРГАНИЗАТОР
1	Национално движение „Опознай България – 100 национални туристически обекта“	януари – декември	цялата страна	НОК на Движението
2	Национално движение „10-те планински първенци“	януари – декември	цялата страна	БТС
3	Награждаване носителите на значка „Покорител на 10-те планински първенци“	27 август	Черни връх, Витоша	БТС
4	Награждаване на носителите на златна, сребърна и бронзова значка на Движението „Опознай България – 100 НТО“	3 ноември	София	БТС, МОН, ММС, МК, МТ, ТД
5	Национално движение „Опознай родния край“	януари – декември	цялата страна	БТС, ММС, областните управи и кметове по места, ТД
6	Дарителска кампания за възстановяване на х. „Богдан“	януари – декември	цялата страна	БТС, ТД

I. НАЦИОНАЛНИ ПРОЯВИ

1	Национални тържества, посветени на 154 г. от рождението на Алеко Константинов	13-20 януари	цялата страна	БТС, ТД, БФТВ
2	Прояви, посветени на Трети март	март	цялата страна	БТС, ТД
3	XIII национален преглед за оцеляване в планини при зимни условия	17-19 март	УЦ „Мальовица“	БТС, ТД „Черноморски простори“ – Варна
4	Национален пешеходен поход „Оттук започва България“	14-16 април	по наредба	БТС, ТД „Мадарски конник“ - Шумен
5	Национален женски поход „Пролет 2017“	май	Родопи	БТС, ТД „Шипка“ – Пловдив, БФТВ
6	71-ви национален туристически поход „По пътя на Ботевата чета“ Козлодуй – Околчица	27 май – 2 юни	Ботева алея	МОН, БТС, област Враца, ТД „Веслец“ – Враца
7	XXIX национален песенен празник „Песните на България“	10-11 юни	Плевен	БТС, Сдружение на туристическите хорове в България, ТД „Кайлъшка долина“- Плевен; Туристически хор „Кайлъшко ехо“- Плевен
8	Национален преглед за оцеляване в планината в летни условия	17–19 юни	Камчийска Стара планина	БТС, ТД „Черноморски простори“ – Варна
9	Национален преглед на туристическите умения и сръчности за учащи за приз „Кристален еделвайс“	23-25 юни	язовир „Копринка“	БТС, МОН, ТД „Орлово гнездо“ – Казанлък, ТД „Сърнена гора“ – Стара Загора
10	Национална туристическа проява за ученици „Шипка 2017“	25 юни	Стара планина	МОН, ММС, БТС, ТД
11	Национален туристически поход Плевен – Карлово “По стъпките на Апостола” – 179 години от рождението на Васил Левски	13–19 юли	Плевен – Карлово	Общински комитет „Васил Левски“, ТД „Кайлъшка долина“ – Плевен, община Плевен, БТС, ТД „В. Левски“ – Карлово
12	XIX национален поход „Черноморски бряг 2017“	8-12 юли	по Черноморския бряг	БТС, ТД „Черноморски простори“ – Варна
13	Национален туристически поход „Ком-Емине“	8-30 юли	х. „Ком“ – нос Емине	БНС, ТД „Урвич“ и ТК „Нови хоризонти“ към ТД „Родни балкани“- Варна
14	Национални тържества във връзка със 122 години организиран туризъм в България	27 август	Витоша, Черни връх	БТС, ТД, БФТВ
15	Национални състезания по ориентиране за Купата на вестник „Ехо“	25 октомври	София - Витоша	БТС, БФО, вестник „Ехо“
16	Национална среща и национален туристически поход на туристите ветерани	октомври	х. „Узана“ - Стара планина	БФТ, КТВ - Габрово
17	Връчване на годишните награди на БТС и Коледно-новогодишен концерт	декември	Военен клуб - София	БТС, СТХБ, вестник „Ехо“

II. ПРОЯВИ ЗА УЧАЩИТЕ

1	Зимни спортно-туристически празници	януари – март	цялата страна	МОН, ТД
2	Областни прегледи на туристическите сръчности за учащи	2 дни, април	по наредба	БТС, МОН, ТД „Черноморски простори“ – Варна
3	Трети преглед на оцеляване при зимни условия „Мальовица“ за ученици	31 март – 4 април	УЦ „Мальовица“- Рила планина	БТС, ТД „Черноморски простори“ – Варна
4	Областни състезания по ориентиране за учащи	април	по места	БТС, БФО, ТД, МОН
5	“Движи се и победи” – Ден на предизвикателството – Пролетна кампания	29 април 13 и 27 май	Велико Търново	БТС, ТД „Трапезица 1902“ – Велико Търново
6	Туристически походи, посветени на 1 юни – Ден на детето	май – юни	по места	РИО, ТД
7	Туристически походи, посветени на 2 юни – Ден на Христо Ботев и падналите за свободата на България	май – юни	по места	РИО, ТД
8	Спортно-туристически празник за ученици от София, посветен на инициативата „София – Европейска столица на спорта 2018“	юни	Витоша	БТС, Столична община
9	Купа „Баташки снежник“ – спортно-туристически триатлон	септември	Пещера	БТС, ТД „Купена“ – Пещера
10	Туристически поход от х. „Алеко“ до Черни връх, посветен на Световния ден на туризма и инициативата „София – Европейска столица на спорта 2018“	септември	Витоша	БТС, Столична община
11	“Движи се и победи” – есенен етап и спортно-туристически празник „Ксилифор 2015“	30 септември, 7 и 14 октомври	Велико Търново	ТД „Трапезица 1902“ – В. Търново
12	XXII национален и международен колопоход „Не на наркотиците“	22–24 септември	Сандански	БТС, ТД „Еделвайс“ – Сандански, Община Сандански, със съдействието на РИО и МОН
13	Национален туристически поход „По стъпките на Самуиловите войни“	1 октомври	село Ключ – Национален парк-музей „Самуилова крепост“	БТС, ТД „Калабак“ – Петрич
14	Подготовка на туристически кадри – учители и ученици	януари – декември	цялата страна	БТС, МОН, ТД
15	Семинари с учители, директори, експерти	януари – декември	цялата страна	МОН, БТС
16	Походи с учители и ученици	януари – декември	цялата страна	МОН, БТС

III. ПЕШЕХОДЕН ТУРИЗЪМ

1	Регионални спортно-туристически прегледи	февруари – март	по наредба	ТД, РИО
	Традиционен лъчев поход – „Първи лъч Вежен – Столетов“	18 февруари – 3 март	х. „Вежен“, х. „Ехо“, х. „Козя стена“, х. „Дерменка“, х. „Добрила“, вр. Ботев, х. „Тъжа“, х. „Мазалат“, х. „Узана“, вр. Шипка	ТД „Сексагинта – Приста“ – Русе
2	Традиционен лъчеобразен пешеходен и ски поход, посветен на Освобождението на България	3 март	връх Шипка, Стара планина	ТД „Приста“ – Русе ТД „Трапезица 1902“ – Велико Търново ТД „Узана“ – Габрово ТД „Хемус“ – Велико Търново

3	Изкачване на връх Св. Илия	3 март		ТД „Родопея“ – с. Ягодина
4	Пешеходен поход „Пирин – Славянка“, посветен на 3 и 8 март	март	по наредба	БТС, ТД „Момини двори“ – Гоце Делчев
5	Поход „По стъпките на Таньо войвода“	май – юни	Силистренска област	БТС, КПД „Родно Лудогорие“
6	Нощен поход и маратон „Верея 2017“	юни	по наредба	ТД „Сърнена гора“ – Стара Загора
7	Национален туристически поход по ЕЗ ЕЗ – връх Ком – нос Емине (за 3 дни едновременно старт по 9 отсечки, на които е разделен маршрутът)	30 юни – 2 юли	връх Ком – нос Емине	БТС, ТД „Старопланински турист“ – Етрополе
8	15-и национален поход „Добруджа и морето“	3 - 4 юни		ТД „Добротица“ – Добрич
9	XXXVI туристически поход „100 км за 24 часа“ североизточна част и Варненска област	9-10 юни	Варненска област	ТД „Владислав Варненчик“ – Варна
10	Национален поход Е4 Витоша – Верила - Рила – Пирин Славянка	юли		БТС, ТД „Руен“ – Пловдив
11	Празник на Горноломския Балкан и изкачване на връх Миджур	първата събота на август	Стара планина	БТС, ТД „Бонония“ – Видин, община Чупрене, кметство Горни Лом
12	Национален юбилеен поход „По стъпките на Опълченците„	25-27 август		ТД „Сърнена гора“ - Стара Загора
13	Лъчеобразно изкачване на връх Ботев	септември	Стара планина	БТС, ТД
14	Спускане по Райското пръскало	22-24 септември	гр. Калофер, х. „Рай“, по желание с преход връх Ботев	ТД „Сексагинта Приста“ – Русе
15	Ден на интензивното ходене	14 октомври	Скалните манастири около Провадия – село Добриня – „Кара пещера“ – село Старосел	ТД „Орлови скали“ – Провадия
16	Походи, посветени на 1 ноември – Ден на народните будители	октомври – ноември	по места	БТС, ТД

IV. ЗИМЕН ТУРИЗЪМ

1	Туристически скиатлон „Студенец 2017“	януари –март	хижа „Смолянски езера„	БТС, ТД „Карлък“ – Смолян
2	„Витоша – зимен фест“	21 януари	Витоша	БТС, „София - Европейска столица на спорта 2018“
3	Зимни спортно-туристически празници	януари – март	по места	БТС, ТД
4	46-и зимен поход с изкачване на връх Мусала	януари – февруари	Рила	ТД „Приста“ – Русе
5	Ски рали „Седемте езера“ за купа „Сърнена гора“	февруари	Стара планина	ТД „Сърнена гора“ - Стара Загора
6	Нощно спускане със ски от Черни връх до хижа „Кумата“	март	Витоша	БТС, ТД „Черни връх“ – София

V. КОЛОТУРИЗЪМ

1	Състезание по планинско колоездене	май – 2 дни	Чипровци – Белоградчик	ТД „Темпо“ – Монтана
2	6-и колопоход и участие във Фестивала на Зелениката	май (4 дни)	Варна – Бургас - пл. „Странджа“	ТД „Черноморски простори“ - Варна
3	Колообиколка на Пирин	23-25 юни	Пирин	БТС, ТД „Еделвайс“ – Сандански
4	Колопоход по маршрут: Беклемето – х. „Дерменка“ – х. „Добрила“ – х. „Дамяница“ – гр. Троян	юли	Стара планина	ТД „Кайлъшка долина“ – Плевен
5	Ден на велосипеда – първото действащо дървено колело от 1882 г.	октомври	Нова Загора	ТД „Алеко 1900“ – Нова Загора

VI. ВОДЕН ТУРИЗЪМ

1	Национален воден поход по р. Янтра и р. Дунав	29 април – 1 май	по течението р. Янтра и р. Дунав	БТС, ТД „Приста“ – Русе, ТД „Сексагинта Приста“ - Русе
2	Национален турнир по водно спасяване „Любен Кантарджиев 2017“	13-14 май	Велико Търново	ТД „Трапезица 1902“ -В. Търново, и партньори
3	Воден поход по р. Янтра	17 юни		БТС, ТД „Сексагинта Приста“ - Русе
4	Национален воден поход „Арда 2017“	юни	по течението на р. Арда и нейните язовири	БТС, ТД „Сексагинта Приста“- Русе
5	Воден поход по р. Тополница	1-2 юли	по яз. Тополница и течението на р. Тополница	ТД „Сексагинта Приста“- Русе
6	Воден празник на яз. „Александър Стамболийски“ (гребане, плуване, водно спасяване, туристически сръчности, колотуризм, пешеходство)	16-18 юни	язовир „Ал. Стамболийски“	ТД „Росица“ – Павликени
7	Международна туристическа регата по р. Дунав ТИД 2017	август/септември	река Дунав	БТС, ТД по р. Дунав

VII. ОРИЕНТИРАНЕ

1	Състезания по ориентиране за купа „3-и март“	март	Плевен	ТД „Кайлъшка долина“- Плевен
2	Състезание по ориентиране за купа „Кольо Сидеров“	3 юни	Самоков – Рила планина	БТС, БФО, ТД „Рилски турист“ - Самоков
3	Спортно ориентиране за купа „Сърнена гора“	юни	Стара планина	ТД „Сърнена гора“ - Стара Загора
4	“С карта из Търновград“ – състезание по спортно ориентиране	17–19 март	района на В. Търново	ТД „Трапезица 1902“ – Велико Търново

VIII. СПЕЛЕОЛОГИЯ

1	Пещерен сбор „Пещера 2017“	септември	Родопи	БТС, ТД „Купена“ – Пещера
2	Национална пещерна експедиция „Здравковец“	май	по наредба	Българска асоциация по спелеология и ТД „Родопея“ - с. Ягодина
3	Вечер, посветена на основателите и строителите на съвременната спелеология – научна конференция	май	по наредба	Българска асоциация по спелеология и ТД „Родопея“ - с. Ягодина
4	Крос-поход и катерачна среща „Русенско Поломие“	октомври	по наредба	СТПД „Академик“ - Русе

IX. ЕКОЛОГИЯ

1	Пролетна и есенна екоинициатива „Зелена мисия“ – почистване и частично обновяване на туристически маршрути; засаждане на дръвчета	1–15 април; септември - октомври	цялата страна	БТС, ТД „Трапезица 1902“ – В. Търново
2	Пролетна инициатива „Да почистим България заедно“	май	цялата страна	ТД „Хемус“- Велико Търново
3	Организиране и провеждане на зелени бригади с ученически и младежки групи с ползване на хижите на БТС	юни – септември	планините в страната	БТС
4	Почистване на района на х. „Грамадлива“ и „Езерото“ и подготовка за зимния сезон	ноември	Стара планина	ТД „Хемус“ – Велико Търново

X. НАЦИОНАЛНО ДВИЖЕНИЕ “ОПОЗНАЙ БЪЛГАРИЯ – 100 НТО”

1	Отпечатване и изработване на:		цялата страна	БТС, Издателска къща „Ехо“ и НОК на движението „Опознай България - 100 НТО“
	– юбилеен алманах за историята на Движението	май – юни		БТС

	– книжки на 100 НТО	януари – декември		
	– карти – дипляни	януари – декември		
	– значки – бронзова, сребърна и златна	януари – декември		
	– печати и марки за обекти	януари – декември		
	– табели – пътни и информационни	януари – декември		
	– кратък пътеводител „100 НТО“ за чуждестранни туристи	януари – декември		
2	Презентации на движението „Опознай България – 100 НТО“ сред учащи	януари – декември	цялата страна	БТС, ТД

XI. КУЛТУРНИ ПРОЯВИ, ИЗДАТЕЛСКА ДЕЙНОСТ, ТУРИСТИЧЕСКА И ХУДОЖЕСТВЕНА САМОДЕЙНОСТ

1	Традиционна седмица „Алеко Константинов“ - 154 години от рождението на Патрона на БТС	13 -20 януари	София	БТС, Клуб „Приятели на Алеко Константинов“
2	Честване 115 години от основаването на ТД „Трапезица 1902“. Концерти на художествени състави на дружеството и гости от Плевен, Шумен, Варна, Ст. Загора и Горна Оряховица	17 март	Велико Търново	ТД „Трапезица 1902“ – В. Търново
3	Поклонение на лобното място на Алеко Константинов по случай 120 години от убийството	11 май	обл. Пазарджик – село Радилово	БТС, ТД „Алеко“ – Пазарджик, ТД „Купена“ - Пещера
4	Пролетен карнавал и концерт – отбелязване началото на хоровото пеене на планинарски песни в България	април	хижа „Планинска песен“ – Витоша	Хор „Планинска песен“
5	Песенен преглед „Прекрасна си, мила Родино“	април	Казанлък	БТС, СТХБ, ТД „Орлово гнездо“ – Казанлък
6	Регионален песенен празник „Елате в Плевен“	3-4 юни	Плевен	БНС, ТД „Кайлъшка долина“- Плевен, и ТХ „Кайлъшко ехо“ - Плевен
7	Песенен празник „Бялата порта“	12-13 август	Рила	БТС, СТХБ, ТД „Рилски турист“ – Самоков
8	Фолклорно-туристически празник	5-6 септември	Родопите	ТД „Родопея“ – село Ягодина
9	Песенен празник „Средногорско ехо“	6 септември	Стара Загора	БТС, СТХБ, ТД „Сърнена гора“- Ст. Загора, община Стара Загора
10	Национална среща-семинар на председателите на туристически хорове	октомври – ноември	хижа „Планинска песен“	БТС, Сдружение на туристическите хорове в България
11	Песенен празник на туристическите хорове „Слава вам, будители“	29 октомври	Пловдив	БТС, СТХБ, ТД „Шипка“ – Пловдив, БФТВ
12	Национална среща на туристите ветерани „Кестенова вечер“	октомври	Петрич	БФТВ и КТВ към ТД „Калабак“ – Петрич
13	Прояви, посветени на кръгли годишнини от туристическата летопис	цялата година	по места	БТС, ТД
14	Ежемесечно издаване на вестник „Ехо“	цялата година	София	БТС, Редакция на вестник „Ехо“
15	Издаване на карти, книжки, пътеводители на националните туристически движения	цялата година	София	БТС, Издателска къща „Ехо“
16	Издаване на регионални пътеводители от движението „Опознай родния край“	цялата година	София	БТС, Издателска къща „Ехо“ и Областните управи
17	Издаване на книги от поредицата „Нова туристическа библиотека“	цялата година	София	БТС, Издателска къща „Ехо“
18	Издаване на рекламни материали за Информационния център	цялата година	София	БТС, Издателска къща „Ехо“
19	Теглене на ежегодната томбола на вестник „Ехо“		София	Редакцията на вестник „Ехо“

XII. МЕЖДУНАРОДНА ДЕЙНОСТ

1	XXIII международен колопоход	май – септември (3 дни)	Варна – Констанца (Румъния) – Варна	БТС, ТД „Черноморски простори“ – Варна
2	Комбинирана авто, вело и гребна щафета „По героичния път на Самарското знаме“	май	Кишинев – Плоещ – Свищов – Бяла – Велико Търново – Стара Загора - Шипка	СТПД „Академик“ - Русе
3	Конференция на Балканския планинарски съюз	2-4 юни	Черна гора	БПС
4	Автопоход до гроба на хан Кубрат	юни	Малая Перещепина, Украйна	БТС, ТД „Черноморски простори“ – Варна
5	Изкачване и тристранна среща на туристите от България, Сърбия и Македония на връх Руен	2 юли	Осоговска планина	ТД „Осогово“ – Кюстендил
6	Изкачване на връх Гросглдкнер	август/септември	Австрийски Алпи	ТД „Трапезица 1902“ - В. Търново
7	Първи международен колопоход	19-28 август	Варна – Болград - Варна	ТД „Черноморски простори“- Варна
8	XVII международен поход до връх Тумба	19-20 август	Беласица	БТС, ТД „Калабак“ – Петрич
9	Международен събор на прохода „Св. Никола“	август	България/Сърбия в околностите на връх Миджур	ТД „Темпо“ – Монтана
10	Международни състезания по ориентиране за купите „Родопея“ и „Ягодина“ – дневни и нощни	5-6 август	Родопите	БТС, ТД „Родопея“ – село Ягодина
11	Туристически пешеходен поход	октомври	Сърбия	ТД „Свищиплаз 2013“ - Златица
12	Участие в национални и международни проекти в областта на туризма и туристическите спортове с партньори от съседните страни	цялата година	Сърбия, Румъния, Турция, Гърция, Македония	БТС

XIII. УЧЕБНА ДЕЙНОСТ

1	Ски техника – начално обучение	февруари	УЦ „Мальовица“	БТС
2	Планински водачи – зимен профил	март	Рила планина, УЦ „Мальовица“	БТС
3.	Планински водачи – зимен профил	февруари – март	Стара планина хижа „Бузлуджа“	БТС, ТД „Сърнена гора“ – Стара Загора, ТД „Орлово гнездо“- Казанлък
4.	Сбор на планинските водачи – опресняване на знанията и усъвършенстване на практическите умения	февруари	Стара планина, хижа „Бузлуджа“	БТС, ТД „Сърнена гора“ – Стара Загора
5	Обучение на хижари на хижи, предоставени от БТС за стопанисване и управление от ТД	април	по региони	БТС
6	Обучение на активисти от ТД по маркировка на туристическите пътеки	април	по наредба	БТС
7	Ски техника – начално обучение	април	УЦ „Мальовица“	БТС
8	Пролетен и есенен семинар с учители – ръководители на туристическата дейност в училище – походни и обучителни дейности сред природата	април ноември	УЦ „Мальовица“ УЦ „Момина крепост“ хижа „Планинец“	БТС, Столична община, ТД „Трапезица 1902“ – В. Търново
9	Курсове и семинари по заявка на ТД, фирми и други	януари – декември	УЦ „Мальовица“	БТС, ТД
10	Курс за планински водачи – летен профил	юли	по наредба	БТС
11	Сбор на планинските водачи – опресняване на знанията и усъвършенстване на практическите умения	септември	Рила УЦ „Мальовица“	БТС
12	Курсове и семинари с учители – ръководители на ученически групи	цялата година	в УЦ на БТС в страната	БТС

XIV. МАРКИРОВКА

1	Опресняване на туристическа маркировка по европейски туристически маршрути: Е3, Е4, Е8	май – октомври	Стара планина, Витоша, Верила, Рила, Пирин, Родопи, Славянка	БТС, съвместно с националните и природните паркове
2	Маркиране на туристически маршрути в националните и природните паркове	май – октомври	Стара планина, Витоша, Верила, Рила, Пирин, Родопи, Славянка, Беласица, Странджа, Българка, Шуменско плато	БТС, ТД
3	Изработване на самостоятелни проекти и участие в такива за туристическа маркировка и туристическа инфраструктура – места за краткотраен отдих, чешми, беседки, мостове и др.	януари – декември	Витоша, Люлин, Странджа, Средна гора	БТС, съвместно с националните и природните паркове
4	Проучване, планиране и маркиране на нови туристически маршрути	януари – декември	цялата страна	БТС и ТД, съвместно с националните и природните паркове

ПО-ЗНАЧИМИ ПРОЯВИ, ОРГАНИЗИРАНИ ОТ ТУРИСТИЧЕСКИТЕ ДРУЖЕСТВА ЗА 2017 ГОДИНА

№	ВИД НА ПРОЯВАТА	ВРЕМЕ	МЯСТО	ОРГАНИЗАТОР
февруари				
1	Ски обучение	февруари	Родопите	БТС, ТД „Купена“ – Пещера
март				
1	Посрещане на първа пролет - х. „Каваклийка“ с преходи в района	март	х. „Свежен“	ТД „Еделвайс“ – Лозница
април				
1	Преход от прохода „Витиня“ - хижа „Вежен“	април	Част от международния планински път „Ком – Емине“ (Е3)	ТД „Еделвайс“ – Лозница
2	Поход „По стъпките на Кървавото писмо“	април	по наредба	ТД „Бунай“ – Панагюрище
3	Детски пролетен лагер в с. Ямна в Етрополска Стара планина	10-14 април	Стара планина	ТД „Орлови скали“ – Провадия
май				
1	Пешеходен поход	7 май	гр. Петрич – х. „Беласица“ – х. „Конгур“ – връх Конгур	ТД „Калабак“ – Петрич
юни				
1	Преход от проход Витиня – хижа „Вежен“	юни	Част от международния пешеходен маршрут планински път „Ком –Емине“ (Е3)	ТД „Еделвайс“ – Лозница, ТД „Мадарски конник“ – Шумен
юли				
1	„Моите маршрути“ – туристически поход	юли	Седемте Рилски езера – Рила планина	ТД „Свищиплаз“ - Златица
август				
1	Национални тържества на Черни връх	август	Витоша	ТД „Еделвайс“ - Лозница
септември				
1	Традиционно планинско бягане и поход от Бояна до възстановената хижа „Камен дел“	17 септември	Витоша	ТД „Камен дел 1934“ – Бояна
октомври				
1	Изкачване на вр. Вихрен - първенец на Пирин планина	октомври	планина Славянка	ТД „Еделвайс“ - Лозница
ноември				
1	Ден на народните будители – поход по стъпките на певеца на Добруджа – Йордан Йовков	1 ноември	по наредба	ТД „Добруджанец“ – Ген. Тошево
декември				
1	Откриване на зимните спортно-туристически празници	декември	цялата страна	БТС, ТД
2	Традиционни коледни и новогодишни тържества и концерти	декември	цялата страна	БТС, ТД, туристическите хорове

XV. КОМУНИКАЦИИ

1	Такси за съоръжения за комуникация	януари – декември	БТС
2	Доставка и сервиз на съоръжения за комуникация	януари – декември	БТС

ГОДИШНИНИ

65 години УЦ „Мальовица“ 120 години от смъртта на Алеко Константинов 122 години организиран туризъм в България 60 години ТД „Добруджанец“ - Ген. Тошево 90 години ТД „Родни балкани“ 115 години ТД „Трапезица 1902“ - Велико Търново 80 години СТД „Академик“ – Свищов 25 години ТД „Рила фарм“ - Дупница 115 години ТД „Стратеш“ - Ловеч 90 години ТД „Купена“ - Пещера 15 години ТД „Незабравка“ - Септември 60 години ТД „Руен“ - Пловдив 55 години организирано туристическо движение в община Лозница	115 години ТД „Буйна гора“ - Разград 60 години ТД „Приста“ - Русе 15 години ТД „Родопея“ - Ягодина 15 години ТД „Сирена“ - София 115 години ТД „Ибър“ - Долна баня 115 години ТД „Рилски турист“ - Самоков 116 години изграждане на Първата маркировка в България - 1901 година 115 години ТД „Сърнена гора“ - Стара Загора 95 години от откриването на първата високопланинска хижа в България – хижа „Скакавица“ 115 години ТД „Орлово гнездо“ - Казанлък 50 години хижа „Свищиплаз“ - Златица 115 години ТД „Кракра Пернишки“ - Перник
--	--

При няколко интервюта на представителите на медиите с току-що навършили 100 години Димитър Перухов от гр. Гоце Делчев той не пропусна да отбележи, че наред с неупотребата на алкохол и цигари, както и с подчертано добрите му взаимоотношения с хората, важна причина да достигне до тази възраст е и активното му участие в туристическото движение в родния му край.

Още от 60-те години на миналия век бай Митьо – така го наричат в Гоце Делчев заради бодрата му походка, допреди 3-4 години участва в излети, походи и екскурзии, организирани от местното туристическо дружество „Момини двори“. На 80-годишна възраст се включи в два от най-трудните високопланински маршрути: от хижа „Яворов“ през скалния ръб Кончето и връх Вихрен до хижа „Вихрен“ в Пирин, и от Седемте рилски езера до Рилския манастир в

Столетник турист от Гоце Делчев

Рила.

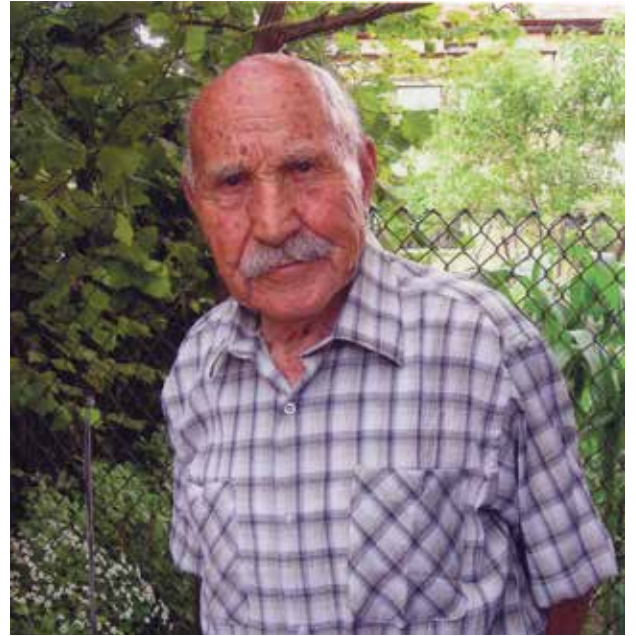
През лятото на 2001 г., когато е на 85 години, Димитър Перухов участва в двудневния рилски преход Белмекен – хижа „Заврачица“ (около 6-7 часа), а на следващия ден в изкачването от хижата до връх Мусала – най-висок на Балканския полуостров – и оттам спускане до Ястребец (около 7 часа). Тогава

на връх Мусала се случи следното: туристи бяха наобиколили току-що пристигнал откъм хижа „Мусала“ 82-годишен човек и изразяваха възхищението си, че той на такава възраст покорява балканския първенец. Ние, гоцеделчевци, с гордост обаче заявихме, че само след 5-6 минути от другата страна на върха откъм хижа „Заврачица“

ще пристигне нашият още по-възрастен бай Димитър.

Двамата най-стари туристи любезно се запознаха и поздравиха пред любопитните погледи на останалите туристи.

По това време по традиция туристите от гр. Гоце Делчев всяка година избираха и обявяваха „Турист на годината“ от местното дружество – за

2001 г. за такъв бе обявен Димитър Перухов.

На 87-годишна възраст той се включи в 4-часовото изкачване на изви-сяващия се над гр. Гоце Делчев Лясковски връх в Пирин – от 500 метра надморска височина до

1412 метра – денивелация от над 900 м.

В дните на стогодишния юбилей пожелаваме на дядо Димитър Перухов здраве и сили за дълъг и спокоен живот.

Текст и снимка:
Атанас Панчелиев

Било е сякаш вчера...

31 октомври 2011 година. Един от последните тихи и слънчеви дни на есента, белязани от нейната мъдрост и спокойствие и от измамното усещане за вечност. Поляната все още не е съблякла пьстрата си премяна, а бороните от околните гори са в неизменните си зелени костюми.

Отгоре небето сияе в сапфирената си синева, хижа „Божур“ празнува. Туристите ветерани от клуб „Ряхова крепост“ – гр. Горна Оряховица, отбелязват 80-годишния юбилей на своя колега Христо Николов. Звучи приятна музика, произнасят се шумни поздравници и пожелания, припомнят се с охота туристически маршрути и преживелици, вихрят се хора и танци...

Близо 5 години оттогава.

Днес юбиларят не катери вече високи върхове, неговите „преходи“ сега са твърде ограничени, но затова пък целият му досегашен живот е бил непрекъснато движение. Христо Димитров Николов е роден на 31.10.1931 г. в село Мъжлещи, малко селце в Еленския Предбалкан, което днес вече не съществува. Някакво съдбовно предопределение сякаш направлява живота му и го кара безрезервно да се отдаде на връзката си с природата.

„От малък заживях с особеностите и закономерностите на живата природа – споделя туристът ветеран. – Разказите на по-възрастните хора за любопитни случки и обекти събуждаха интерес у мене да бродя по горските пътеки. Запознавах се с растителните видове и животинския свят.“

Това любопитство и желание за общуване с природата Христо Николов запазва през целия си живот. Завършил е Учителския институт във Велинград. Там покрива нормативите за ГТО и ГСО и получава съответните значки.

Работи като начален учител и възпитател в различни селища на Велико-търновския регион: с. Зеленик, с. Калайджии, с. Разпоповци, Климатичното училище в Горни Чукани, Трето ОУ – гр. Горна Оряховица, където се пенсионира през 1991 г. Войнишката си служба изкарва в Разлог. В казармата служи като топограф. Тази работа обогатява и допълва познанията му за туризма. Като войник участва в построяването на заслон „Кончето“ в Пирин. Бил е на зимен лагер 10 дни в Пирин планина в снежно иглу, което войниците сами са си изградили. „Чудесна закалка бе това – спомня си с гордост ветеранът.“

– Ами като бях учител в Зеленик! Селото е в подножието на връх Чумерна – прекрасен район за туризъм. На Горни Чукани също! Туристическата дейност на Христо Николов е

богата и разнообразна и е оставила незаличими спомени.

С Йордан Върбанов, полковник от сержантското училище в Горна Оряховица, три пъти са правили зимно изкачване на връх Ботев.

Пак с него са покорили и Олимп. Слушам разказа за стария турист и си мисля: Какво ли е усещането да се изправиш там горе на олимпийския връх, обитаван според легендите

ристите ветерани „Ряхова крепост“ – гр. Горна Оряховица, и дългогодишен член на ръководството. За многогодишната си разностранна и усърдна туристическа дейност Христо Николов е удостоен със званията „Заслужил деятел на БТС“ и „Отличник на БТС“.

Притежава бронзова, сребърна и златна значка „Опознай Родината – 100 национални туристически обек-

Планинар дълголетник

само от боговете, а виж, днес е достъпен и за простосмъртните!

Два пъти Христо Николов е участвал и в похода Ком – Емине. Дълъг и труден е този преход. Само най-закалените и сърцати туристи са успявали да го извървят докрай.

От връх Ком всеки от участниците си вземал камъче и след месец скитане и борба с природата, който стигнал до морето, го хвърлял във водата.

Почти ежегодно Христо Николов е бил включван като планински водач на групи за екскурзионно летуване към „Почивно дело“ – Велико Търново.

Всяко лято организирал и групи за екскурзионно летуване с ученици от Трето ОУ. Водил е курс за планински водачи към туристическо дружество „Камъка“ – гр. Горна Оряховица. Занимавал се е и с колотуризм и с какво ли още не. На организираното туристическо движение Христо Николов е отдал много от своето време, сили и любов.

Бил е делегат на 44-ия конгрес на БТС в Казанлък. Член е на Федерацията на туристите ветерани. Той е и един от основателите на Клуба на ту-

та“. Носител е на значка „Десетте най-високи върха“, знак „Най-добър турист на туристическо дружество „Камъка“ и т.н. Питам туриста дълголетник какъв е бил девизът му в богатия му туристически живот. „Умна глава и здрави крака“ – отговаря ми с усмивка той.

И споделя колко се радва, че сега туристите са облекчени в много отношения: олекотено и удобно облекло, обувки и други принадлежности, наличие на мобилен телефон, което улеснява връзката с останалия свят, условията в хижите сега също са по-добри. Към младите туристи той отправя своето пожелание-завет:

Да обичат и пазят природата!

Разумно да се движат в планината! Защото тя, планината, не търпи самонадеяните. Всичко да е с мярка.

Тази есен Христо Николов навърши 85 години. В спомените и сънищата си той пак стяга чепиците, нарамва раницата и тръгва по неизбродените туристически друми. Защото, както казваше поетът Пеню Пенев:

„Човекът е човек тогава, когато е на път!“

Марика Маркос

Планината дава сили

Убеден е 90-годишният Веселин Василев

ТД „Сърнена гора“ и Клубът на туристите ветерани в Стара Загора организираха тържествено отбелязване на 90-годишнината на дългогодишния турист Веселин Василев. Осанката, погледът, усмивката на приветливото му лице не издават тази възраст.

Като председател на Клуба и член на Управителния съвет на Дружеството Василев е допринесъл много за развитието на ТД „Сърнена гора“. За това разказаха неговите приятели

и познати. Изтъкнаха неговата неуморна дейност за израстването на ТД. С обич и умиление юбиларят сподели незабравими спомени. Спомени, пропити с обич и уважение към туриста, планината и природата. Победил в борбата с годините, и днес той има мечти и идеи. Желает да види в Града на липите музей на туризма. От младини е събирал пощенски марки с туристическа тематика, туристическа екипировка с антикварна стойност и много снимков материал. Всичко това ще дари на туристическото дружество. Участвал е в изграждането на много туристически пътеки и заслони. Водил е стотици туристи по планините и е преживял безброй вълнуващи срещи.

Запазил силата на духа си, и днес продължава с разходките си из Стара планина и Мъглижкия Балкан. С неспирен интерес чете вестник „Ехо“ – любимия вестник, и мислено извървява маршрут след маршрут.

През своя дълъг живот Василев е подавал ръка на много начинаещи и опитни туристи. Те го помнят като прецизен, вискателен и дисциплиниран планински водач, но и голям веселяк. И на тази тържествена вечер туристът юбилар засвири с акордеона и с мощен глас запя. Гледаш, слушаш и не ти се вярва, че е на 90 години! А той разкрива тайната: „Планината дава сили и те дарява с дълголетие. Ходете в планината!“

Много песни се изпяха, много поздравления получи Веселин Василев. Председателят на ТД „Сърнена гора“ Георги Гачин с благодарност му връчи поздравителен адрес. Здраве, радост и спокойна старост пожелаха на юбиларя и секретарят на дружеството Ваня Петкова, председателите на клубове Красимира Маринова и Велко Велков.

Честит юбилей, бате Веско! Да си ни жив и здрав!

Донка Генчева,
ТД „Сърнена гора“, гр. Стара Загора

Отзивите за представените в броя обекти от Националното движение "Опознай България – 100 национални туристически обекта" бяха повод те да бъдат отличени от БТС за най-добри обекти през 2016 година.

Много посещавани, с добро обслужване и ниски такси за посетителите, обектите, за които ще ви разкажем, с право получиха специалните plaketi – награди в категорията "Най-добър обект от 100-те НТО".

№ 31 Троянска света обител „Успение Богородично“

На десет километра източно от Троян, непосредствено до Орешака, на брега на Черни Осъм, е разположен Троянският манастир "Успение Богородично". По-голяма част от изследователите приемат, че е възникнал в началото на XVII век. През средата на XVIII в. игумен на манастира бил Христофор от Сопот. Той преустроил сградите и обзавел църквата. По време на игумена Пахомий (също от Сопот) през втората половина на XVIII в. на мястото на първоначалната църква била построена нова, разширена през 1812 година.

Историята на Троянския манастир през XVII-XIX в. е низ от погроми и ограбвания, причинени от поробителите. Манастирът устоял благодарение на упоритостта на родолюбиви и будни монаси и на поддръжката на свободолюбиви и предприемчиви жители на околните балкански селца и колиби, на зараждащото се занаятчийско съсловие. В резултат на тази подкрепа през втората половина на XVIII в. в труднодостъпната местност източно от манастира бил изграден скитът "Св. Никола", а около 1830 г. - скитът "Св. Иоан Предтеча" в местността Зелениковец, на около осем километра южно в планината. За да се отърват от грабителството на ловешките гръцки владци, монасите многократно правили опити да издействат самостоятелност на манастира. През 1830 г. в резултат на настоятелните им молби получили специална грамота от цариградския патриарх, с която манастирът е обявен за ставропигиален.

През цялото си съществуване Троянският манастир бил средище за духовна просвета и грамотност. Известни са няколко ръкописни книги от XVIII-XIX в., съставени и преписвани от местни монаси. Още в средата на XVIII в. преди Освобождението тук функционира килийно училище.

Израз на стабилизирането на манастира било строителството на нова църква през 1835 г. и разширяването на жилищните постройки. Строежът бил осъществен с ентузиазизирана помощ на местното население, както и с дарителството на занаятчийски сдружения и на отделни първенци от Троян, Тетевен, Копривщица, Севлиево, Карлово, Калофер и други.

Създаването на сегашния внушителен вид на манастира продължило до края на XIX век. До построеното от майстор Петър западно крило през 1865 г. майстор Иван от Млечево издигнал четириетажната постройка на кулата-камбанария. Горната част впоследствие била съборена, а през 1987 г. - реконструирана. На втория етаж на кулата е поместен параклис, посветен на славянските просветители Кирил и Методий. Северният манастирски двор, както и някои стопански постройки, е изграден в началото на нашия век.

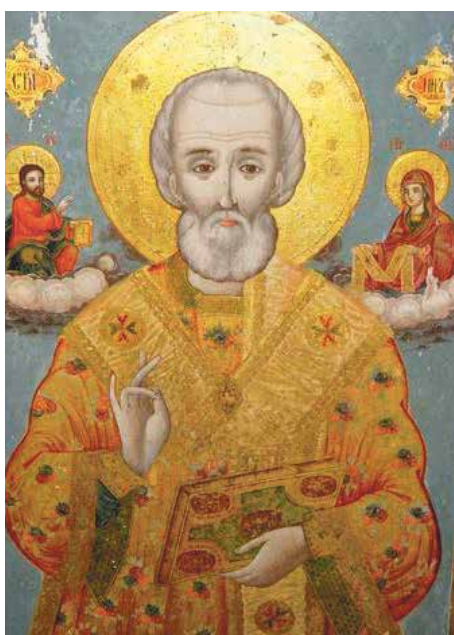
В манастира намирали убежище народните закрилници - хайдутите, а неколккратно в своята опасна дейност тук се подвизавал и Апостола на свободата Васил Левски.

Най-значителен паметник на културата в Троянския манастир е църквата "Успение Богородично". Разположена в южния двор, сред двуетажните и триетажните еркерни жилищни сгради, тя представлява архитектурен и колоритен център на ансамбъла. По план тя е еднокорабна постройка

Вътрешният двор на Троянския манастир

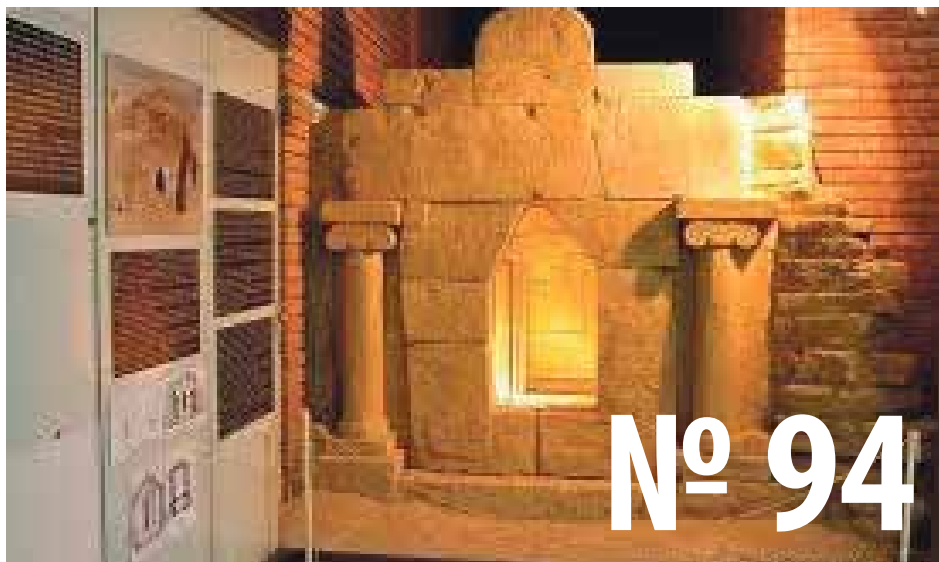
За украса на новопостроената църква троянските монаси поканили през 1847 г. един от най-известните и утвърдили се възрожденски художници - Захарий Зограф. Неговите стенописи покриват всички вътрешни стени на храма.

Свети свети Кирил и Методий. Стенопис от Захарий Зограф (1810-1853), Троянски манастир, 1848 г.

(наос и притвор), двуделна по оста изток-запад, с три конхи в източната част и със средновисок купол над нея. От западната страна е имала открита нартика (галерия), продължена по-късно до половината на северната стена. За първоначалния вид на църквата и за сградите около нея съдим по една щампа от 1839 г. и от описанието и рисунките на унгарския пътешественик Феликс Каниц.

Регионален исторически музей – гр. Шумен

Историческият музей в гр. Шумен води началото си от 1857 г., когато възрожденският учител Сава Доброплодни, съвместно с ученици, организира първата експедиция до останките на старата столица Велики Преслав, а находките, открити там, експонират в местното училище. От 1891 г. музеят се намира в сградата в центъра на града. В него се намират над 150 000 музейни единици, датирани от V хил. пр.Хр. до XX век. Това го прави един от най-богатите български музеи.

Постоянната му експозиция е разгърната в няколко зали – Праистория, Античност, Средновековие, История на българския народ XV–XIX в., Християнска култура, Съкровищница. Сред богатството от исторически паметници са уникалните находки от Коджадерменската могила – една от най-богатите археологически култури в Югоизточна Европа (V хил. пр.Хр.), единствените в България, експонирани в музейна среда, оригинални гробници от IV век пр.Хр. от гр. Смядово и с. Ловец. Музеят разполага и с най-голямата в България колекция от средновековни български и византийски оловни печати, най-голямата нумизматична колекция, богатия златен накит за конска юзда от гробницата при село Ивански (IV в. пр.Хр.), златни накити от Плиска и Шуменската крепост и много други.

Култовите паметници "Каменни баби", датирани от XI в., могат да бъдат видени в първата зала, посветена на Средновековието. Експозицията започва с находки от основаването на българ-

ската държава, открити край Плиска и района. Във втората зала са изложени открития от първата християнска столица на българската държава - Преслав. Друга част от експонатите разказва за развитието на Шумен в периода XII–XIV в., по време на Второто българско царство.

В следващата зала на Историческия музей в гр. Шумен се разказва историята на българските земи в периода от XV–XIX в. В експозицията са показани снимки, документи и предмети от историята на Шумен по време на османското владичество.

В залата "Българско възрождане" е отделено внимание на реформите в българските училища. По време на Възраждането (XVIII–XIX в.) Шумен е център на българската музикална култура. Първият български оркестър, изпълняващ европейска музика, е основан през 1850 г. По-късно един от членовете му - Добри Войников, основава и първия студентски хор и оркестър.

В етнографската част на експозицията на Историческия музей са представени предмети от Шуменския регион от втората половина на XIX в. и началото на XX век. От 1991 г. в музея има специална експозиция от икони, книги за литургии, царски дveri и др. от XVII до XIX в. Специална зала е отделена за богатата нумизматична колекция от над 100 000 монети, част от които са уникални.

Част от обектите към Историческия музей в гр. Шумен са музеите на Панайот Волов, Лайош Кошут и комплекс Панчо Владигеров.

№ 96 Национален историко-археологически резерват „Плиска“

Средновековният град Плиска е разположен на площ от 23 хил. декара, което го прави един от най-големите средновековни градове в Европа. Създаден е от първия български владетел хан Аспарух. Повеќе от два века е столица на българската държава (681–893 г.). С Плиска са свързани имената на 18 български владетели, сред които Тервел (700–721), Крум (802–814), Омуртаг (814–831), Борис I Михаил (852–889). Почти в центъра на Плиска се издигат първите дървени постройки и така се обособява ханската резиденция. В различно време около нея възникват селища, защитени със земен вал и ров. През 811 г. Плиска е превзета от византийския император Никифор Геник. При неговото оттегляне дървените постройки са опожарени. По-късно на тяхно място са издигнати масивни каменни сгради и високи крепостни стени. В първата половина на IX в. в Плиска се издигат представителен дворец, жилищен дворец, езически храмове и множество стопански постройки. В резиденцията и около нея се появяват множество християнски храмове. Сред

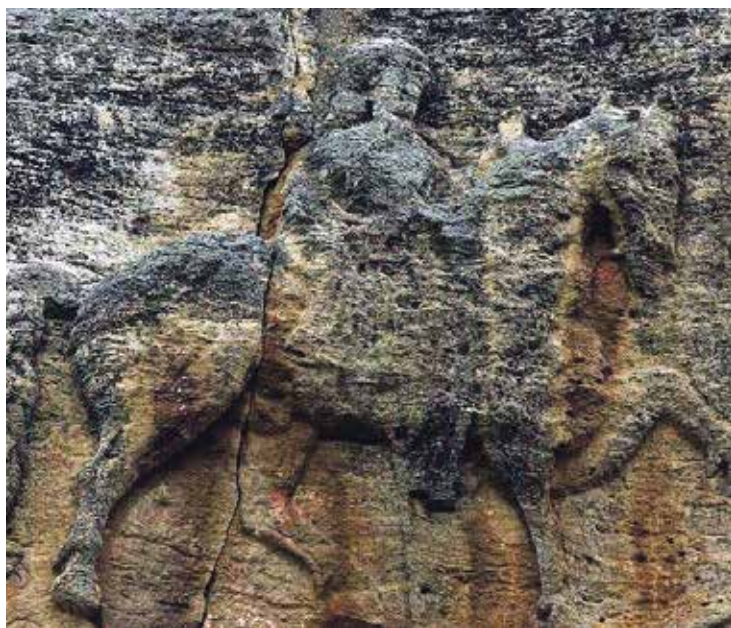
тях е и катедрален храм, известен като Голямата базилика. Базиликата и комплексът от сгради, израснал около нея, стават център на Българската архиепископия от втората половина на IX в. През 886 г. в нея са посрещнати учениците на Кирил и Методий и така се полагат основите на първата славянска книжовна школа.

За първи път музей в Плиска е открит на 15 май 1940 г. на традиционния събор в Плиска, посветен на канонизирания за светец княз Борис-Михаил. През 2006 г. музейната сграда е обновена и разширена. Интересно архитектурно решение е включването на южното лице на северната крепостна стена в интериора на експозиционната зала. Хронологически подредени, находките определят основните периоди в живота на Плиска – езически и християнски.

Националният историко-археологически резерват „Плиска“ се намира на 23 км от гр. Шумен и 70 км от гр. Варна. До Резервата се достига по добре поддържан асфалтов път. Комплексът разполага с информационен център.

№ 97 Мадарски конник

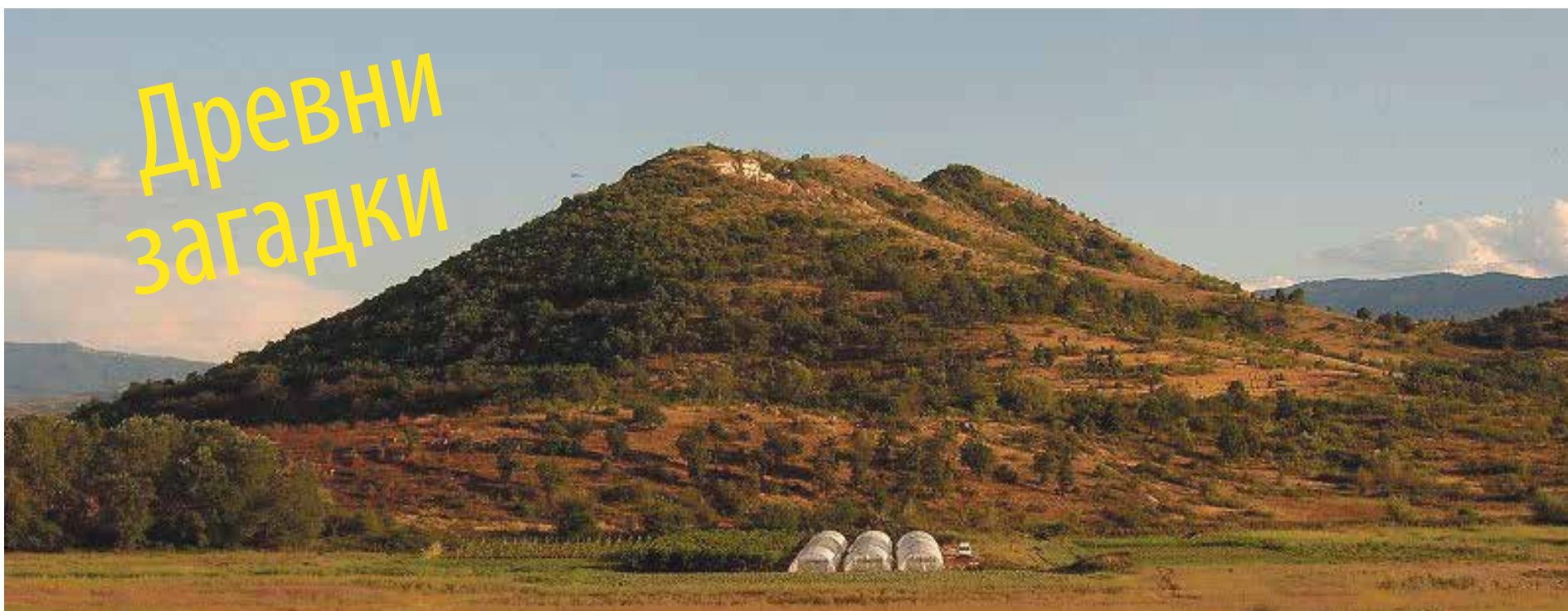
Мадарският конник е открит през 1872 г. от Феликс Каниц. Оттогава в науката се водят постоянни спорове за това, какво изобразява релефът.

Има различни теории за самоличността на конника. Мнозина смятат, че това е хан Тервел, който е изобразен като победител. Някои от детайлите на релефа са сходни с древните ирански художествени традиции. Те подкрепят теорията за прабългарския му произход. Други свързват релефа с хан Омуртаг, който създава култов комплекс на терасата под скалите. В него са включени езически храмове, езическо светилище, жилищни, дворцови сгради и други постройки. Има пещера в подножието на скалите, която се нарича Пещерата на нимфите. В нея траките са по-

читали божествата си. Има и една легенда, според която на релефа е изобразен латински цар. Той ловувал на платото, но загинал, защото паднал от скалите. Близките му решили да го увековечат, като го изсекат в скалата.

Съществува и друга теория. Камъкът свидетелства за времето, а той показва много по-стара история – хилядолетна. Мястото е било почитано още от предшествениците на траките. Дори и най-твърдите скали се износват с времето. Изветрянето кара ръбовете да се заоблят, а повърхността – да ерозира. Логично е, че всичко, което е правено по едно и също време, има едно и също изветряне. Това, което е правено по-късно, има по-остри ръбове. Според науката петрологията лъвът в релефа е

направен по-рано от кучето, а конят е преправян във времето. Явно става въпрос за съвсем друга фигура, която е променена впоследствие. Става ясно, че единствено конят и лъвът са били включени в най-старата обща картина. Възможно е лъвът да е бил с крила, които след това са премахнати. Изглежда много вероятно композицията да е променена по времето на Тервел и да е превърната в ловна сцена. След това са добавени надписите и ловното куче, което е типично за такъв сюжет. Освен това конникът не язди коня, а навярно слиза от седлото му. Той е обърнат към него и тялото му е много ниско, за да се каже, че го е възседнал. Какво представлява цялата картина, ако обобщим горните теории? Конят ходи, а не тича, конникът слиза от него, защото навярно е достигнал крайната си цел. Пред тях стои крилат лъв, който вероятно пази мястото. Той дава достъп на човека, защото лежи спокоен.

Древни
загадки

РУПИТЕ

българският Ерусалим

Местността Рупите е наситена с особена енергия. Това твърди българската пророчица Ванга, която избира да прекара последните години от живота си в района. Няма как думите ѝ да не са верни – най-малкото защото тук са събрани вулканът Кожух, руините на един от най-големите антични градове по поречието на Струма и лечебни извори с температура на водата 75 градуса. В местността се намира и църквата "Св. Петка Българска", чието изграждане е финансирано от Ванга, както

и къщата на пророчицата, която след дългогодишни спорове вече е отворена за посещения.

Рупите се намират в землището на едноименното село, в близост до Петрич. То е разположено на източното подножие на възвишението Кожух. Това е остатък от конус на вулкан, който не е активен от близо 1 млн. години. Заради климата – преходно-средиземноморски, тук живеят редки растителни и животински видове, както и много змии, като една

от най-забележителните е котешката змия. В района се намира и орнитологична станция, от която може да се наблюдава миграцията на птиците. На южните склонове на Кожух се намират руините на античния град Хераклея Синтика.

Той е основан от древномакедонския владетел Касандър – създателя на Солун. Сигурно доказателство, че руините принадлежат именно на това селище, българските археолози откриха през 2002 г. – латински надпис от 308 година

сл.Хр. Дотогава се смяташе, че Хераклея Синтика се намира край Беласица. Минералната вода в района извира от магмените скали на угасналия вулкан. Смята се, че помага при здравословни проблеми, като част от водата е отве-

дена с водопровод до град Петрич.

Църквата "Света Петка Българска" не е като останалите български храмове. Тя е изографисана от Светлин Русев и стенописите ѝ предизвикаха гнева на Светия синод, който ги смята за прекалено реалистични. Немалко спорове се водят и около къщата на Ванга в местността. След смъртта на пророчицата домът ѝ беше запечатан и години наред се бавеше отварянето му като музей. Автентичното оборудване на стаите е възстановено от фондация "Ванга", а истинските ѝ вещи се намират в музея в Петрич.

Всяка година в Рупите се събират хиляди туристи, привлечени от мистиката на вулкана, историята на пророчицата и лечебната сила на минералната вода. Някои от тях наричат местността "българския Ерусалим" и вярват, че духът на Ванга помага на всички, дошли да видят последния ѝ дом.

**Страницата подготви
Филипина Бондокова**
По информация от
svetov nizagadki.com

Култовият комплекс Харман кая разбулената загадка на живота през античността

Една от загадките, които науката трябва да разбули, е тази около Харман кая. Древният паметник е разположен в едноименната местност, отстояща на 2 км североизточно от момчилградското село Биволяне.

Според откривателя на светилището проф. В. Миков преди повече от 60 г., в подножието на Харман кая личат останките на "най-големия тракийски град", в който освен очертанията на помещенията ясно се виждат улиците и площадите. Личат зидовете и основите му, скрити в храсталаци и рухнали в многото сипеи на скалистия район, все още недокоснати от инструментите на археолога.

Според проф. Миков зидарията е без хоросан, а керамиката, която е открил на терена, датира между VI и I в. пр.Хр. В близост до култовото място, в скалния склон над реката, е издълбана гробница.

Светилището на Харман кая е система от изкуствено подравнени скални площадки с приблизителни диаметри 15 и 10 метра. Всъщност именно заради тях обектът носи името Харман кая, т.е. местността на каменните хармани. Върху площадките са изсечени концентрични полукръгове с разстояние между

техните контурни линии от 0,30 м до 1,40 м. Диаметрите на полукръговете лежат в равнината на главния меридиан и са прогресивно намаляващи. За първата площадка те са 6 броя в посока север, за втората – 11 в посока юг. Полукръговете и на двете равни площадки са пресечени от врязани в скалата линии.

По тези скални площадки са издълбани системи от улеи, подредени като концентрични кръгове. Пресечени са от радиални жлебове. В цялата тази сложна система метеоролозите виждат древна астрономическа обсерватория за наблюдения на небесните светили. Изследователите обясняват, че подобни съоръжения още в праисторическо време са играели изключително важна роля в представите за живота на хората.

Археологично-астрономическите проучвания, направени от доц. д-р Алексей Стоев, проф. Валерия Фол и колегите им, доказват, че става дума за древна мегаастрономическа обсерватория за позиционни астрономически наблюдения на Слънцето, измерване на годишния цикъл и установяване на зимното и лятното слънцестоене. Според проф. Фол вероятно някъде около II хил. пр.Хр.

тя е служела за извършване на ритуални действия, с които древните вярвали, че се преодолява хаоса в света и се осигурява плодородие.

На около 500 м западно от светилището, върху скала, наподобяваща човешка длан, са изсечени 13 ниши, ориентирани на запад, а непосредствено пред тях има добре запазен жертвеник с кръгла форма (диаметър 80 см и дълбочина 30 см).

Въз основа на керамичен материал може да се допусне, че култовият комплекс Харман кая започва да функционира едновременно със Светилището на Орфей при село Татул, мегалитен паметник отпреди 6000 години със световно научно значение.

След разкриване на загадките на Харман кая специалистите ще намерят ключ към ново разбиране на живота през античността, докосване до религията и осмисляне на творенията на древните цивилизации по нашите земи. Харман кая географски се разполага между Татул и Перперикон.

Очевидно е, че е имало някаква връзка между тях, но предстои специалистите да докажат дали те са в общ комплекс. И Харман кая като култово място се е об-

служвало от определено съсловие жреци, а поклонниците са допускани на определени празници – в случая, свързани с важни астрономически явления.

Какво крие още Харман кая ще стане ясно след допълнителни археологически разкопки на древния паметник.

Водата – носителка на духовни послания

Днес науката разкри неподозирани досега особености на водата. Японският професор Е. Хашимото доказа, а и наши учени-физици от Благоевградския университет експериментално потвърдиха чрез измерване на енергийния ѝ потенциал, че водата има памет, чувствителна е и реагира на отправени ѝ добри или обидни думи. Използва се и в алтернативни лечебни практики.

Най-обилният воден "порой" се образувал при създаване на планетата ни преди 4,6 милиарда години. Облаци от водни молекули се смесили с минерален космически прах и, уплътнени, "родили" Земята. В промеждутъка между първите 4,5 и 4 милиарда години водата падала върху земната повърхност под формата на пări, отделящи се вследствие бурната вулканична дейност. Едновременно ледени метеорити непрекъснато бомбардирали новото небесно тяло.

Възрастта на водата бива определяна с помощта на въглерод 14. И е различна в зависимост от местоположението ѝ. По повърхността на океаните, където се движи бързо, тя е само на няколко месеца; на океанското дъно – там тя застоява, има 2500 години; в езерата и реките по континентите водата е няколкогодишна, а в най-дълбоките земни пластове възрастта ѝ се мери в хилядолетия.

Що се отнася до духовното (мистично) послание на водата, в християнския календар то е свързано с един от най-почитаните източноправославни празници (ритуали) – Водици, Йордановден (6 януари). Той възпроизвежда кръщението на Исус от св. Йоан, назоваван още Кръстител.

Празникът води началото си от древни времена. В едновременно Ближък изток, а също и в Рим (I в. пр. Хр.), та чак до II и IV в., съществували различни движения, наречени "баптисти" (от гръцки "ho baptiz n"). Според труда на еврейския историк Флавий Йосиф (I в.) "Антични юдейски истории" тяхното зараждане и разпространение обхващало пространствата западно от Мъртво море, устието на р. Йордан, като включвало и пустинни области; в библейски смисъл под "пустини" се разбирали откъснати места, където някои люде заживявали, за да получат прозрение. По-късно такъв начин на живот ще се нарече "отшелничество" и ще се практикува от силно вярващи.

Ние, източноправославните, черпим сведения за кръщението на Исус от Евангелията. В четири от тях, и в Деянията на Апостолите, името на св. Йоан Кръстител се упоменава 80 пъти. В евангелските разкази откриваме известни разлики. Според Евангелие от Лука св. Йоан бил братовчед на Исус – възможно е с генетичната връзка да се е изградило сходството в духовните възгледи. Марко и Лука упоменават, че Христос получил видение и чул глас от Небето, който му казал, че Той е многообичният Син на Господ Бог. Матей и евангелист Йоан пишат, че св. Йоан Кръсти-

Кръщението на Исус. Автор Джото (1267-1397)

тел знаел за месианската мисия на Христос, защото светият глас се обърнал към него с думите: "Този е мой многообичен Син, който се радва на цялата ми благосклонност."

Споменатото място – от Мъртво море до Трансйордания, било предпочитаното от св. Йоан Кръстител. Тук се събрали групи, ди-реци течаща вода или бликащ извор. Потапянето в такава вода, с благословията на Кръстителя, било не просто баня, а ритуал на посвещение и присъединяване към общността на просветените, "прогледналите". Флавий Йосиф уточнява, че хората идвали при св. Йоан Кръстител, за да "се съединят духовно", и добавя: "Кръщаването от предтечата на християнството служело за "пречистване" на тялото, но преди всичко за насаждане в душата на идеали за справедливост." Други евангелисти тълкувателно приемат кръщението за вид "метаноя" – преобразяване (конверсия) на духовните ценности у индивида. Именно актът на кръщението в р. Йордан от св. Йоан превръща Исус в Христос (Спасител), слагайки началото на нова ера за човечеството. А по значението си това вече е почти космическо събитие.

Знае се още, че около Кръстителя се формирала група от аскети, чиято основна храна бил дивият мед; и те - насочени към извори с течаща вода. Съмишлениците на християнския

Девоики от Украйна пред изпълнение на ритуал "Иван Купала"

предтеча просъществували дълго време след смъртта му; някъде се стигнало и до конфликт с последователите на Христос. Въпреки възприемането на различни доктрини, общото, което обединявало баптистите, е пречистващото кръщение.

До наши дни е достигнала малка част от общността на т. нар. манихейци, секта на Елкасай, реформирана от дисидента

Мани (217-274). Споменавам я, тъй като в края на XX в. няколко хиляди от тях все още обитаваха Северозападен Иран и Южен Ирак, около Басора. Мюсюлмански автори ги наричат "Сабая" – баптисти. За манихейците истинският Пророк, Изпратеният от Бога, за да разкрие същността на живота, е св. Йоан Кръстител. Те практикуват потапяне на цялото тяло в течаща вода, риту-

ал, наречен "йардна" (Йордан). Немюсюлмани, манихейците бяха жестоко гонени от "Ислям-ска държава".

Манихейците присъстват и в нашата история заради появата си във Византийската източноправославна империя; там ги считали за антихристиянска секта. Техни вярвания някои изследователи откриват в богомилското движение.

Една от големите фигури в Новия завет, св. Йоан Кръстител завършва живота си трагично. Според Евангелието на Матей Ирод Антипа, римски управник на Галилея и територии отвъд р. Йордан, не му прощава, загдето Кръстителят е осъдил повторната му женитба с Иродиада, съпруга на брат му, след като изгонил първата си жена. Юдейските закони не забранявали развода и повторния брак, но св. Йоан Кръстител се придържал към християнската доктрина за неразтрогването на брака (доскоро строго спазвана от католиците). Флавий Йосиф пише, че Йоан бил арестуван и затворен в крепост на изток от Мъртво море, а после – по заповед на Антипа – обезглавен.

За източноправославния български народ Водици, или Богоявление (съвременниците го знаят с хвърляне на кръста във вода и намирането му после), бил голям църковен празник. Ето как го описва Райна Костенцева в "Моят роден град София" (в края на 19 век): "През деня в навечерието на празника всеки свещеник обикаляше енорията си с кръст и китка босилек в ръка, придружен от едно-две момченца, които носеха котле със "светена вода".

Още с влизането си въщи той потапяше пред нас китката босилек в котлето, прочиташе напевно молитвата си за здраве и щом запееше: "Во Йордане крещают се в тебе, Господи", почваше да ръси застаналите в полукръг членове на семейството – и то по йерархически ред, като се започваше от най-старите и се свършваше с най-младите. Поръсеният се прекръстваше, целуваше златния кръст и ръката на свещеника, след което пак се прекръстваше. Свещеникът поръсваше всички кътчета и помещения в жилището. Най-възрастният пускаше традиционното петаче в котлето и дядо поп забързваше да излезе, за да обиколи и другите махленци в енорията си. Които не искаха да ги ръсят, даваха знак, че не желаят, а домакинят поясняваше, че са другояверци или социалисти. Втори път свещеникът не влизаше в такъв дом."

Много от църковните обреди, съхранили ни като народ през робските столетия, станали традиции, например мъжкото хоро в ледена Тунджа, гр. Капофер. Интуитивното усещане на земния човек за водата като дар природен и Божии довели до възникване още в древността на празници, преплетени с нейното участие. Така в Украйна, в деня на "Иван Купала", датиращ от езически времена, се къпят в реките за изчистване от греховете.

Мариана Ангелова

С феноменалността и мащабността на ефектите си „небесният огън“ е поразявал още от най-дълбока древност въображението както на обикновения човек, така и на учените-изследователи. В научната и научнопопулярната литература съществуват достатъчно описания на най-различни случаи на удари от мълния върху хора, животни и съоръжения от трагични до курioзни, включително и на внезапно изцеление на страдащи от различни недъзи хора.

Всеки от нас многократно е наблюдавал едно от най-разпространените атмосферни явления - гръмотевичната буря, всеки е виждал ослепителния блясък и е чувал оглушителния тътен на мълниите. Но механизмът, обуславящ наелектризирането на буреносните облаци и разгаждането на истинската природа на мълниите, все още не са напълно обяснени от специалистите.

Още през 1752 г. гениалният физик и общественик Бенджамин Франклин пише, че разсичащите небето светкавици „... не са нищо друго, освен мощни електрични разряди от облаци в бурята...“.

АТМОСФЕРНО ЕЛЕКТРИЧЕСТВО

Атмосферното електричество е част от глобалната електрична система. Според общия модел на тази система йоносферата представлява еквипотенциална повърхност с потенциал спрямо Земята около 300 000 волта. Тази потенциална разлика между отрицателно заредената земна повърхност и горните слоеве на атмосферата се изравнява от протичането на електрически токове от порядъка на 1 ампер, течащи от горната част на буреносните облаци над Земята. Примерно подобен ток трябва да протича от земната повърхност към долната част на облациите. При „хубаво време“ този ток в глобален мащаб е от порядъка на 2000 ампера.

По време на буря електричният ток, образуван при „хубаво време“, се компенсира от електрични разряди. Всеки разряд разрушава съответен заряд, равен на 20-30 кулона. Съществуват редица хипотези и теории за обяснение на това - например разделянето на електричните разряди се обяснява с разризи на водни капки; предложена е теория за селективното обхващане на отрицателните йони от поляризираните дъждовни капки; съществуват хипотези, обясняващи този процес с електромагнитната индукция, обусловена от земното магнитно поле, и др.

Обикновено в умерените географски ширини буреносните облаци се издигат на височини между 3 и 10 км, а в тропичните области - почти двойно по-високо. Мощните възходящи потоци в самите облаци отнасят водните капчици нагоре до височини, при които те замръзват, разбъркват се и след това падат във вид на градушка. Именно с тези

Феноменът на мълниите

движения може да се обясни процесът на наелектризиране на облациите.

Мълнията може да бъде или между два облака, или вътре в самия облак, или между облак и земята. В аспект на природно бедствие и екологична катастрофа интерес представлява третият вид мълния.

Мълния от облака към земята се получава, когато потенциалът на електричното поле достигне и премине пределното пробивно напрежение на влажния въздух. Възникващата в облака мълния може образно и елементарно да се представи като дърво с корони и от двата края на стъблото - едната е в областта на отрицателния електрически заряд, а другата - в областта на положителния. При разряд между облака и земната повърхност отрицателно заредената корона на „дървото“ се превръща в т.нар. стъпаловиден лидер, през който тече електричен ток със сила от порядъка на неколкостотин ампера. Той се движи към земята стъпаловидно със стъпки от 50-100 м и със средна скорост от 105 до 106 м/сек. Паузите между отделните степени са от порядъка на 50 микросекунди. Когато лидерът се спусне до височина около 100 м над земната повърхност, от нея изскача отговорен заряд - стример. Именно този отговорен удар на яркосоветения стимер се наблюдава като мълния. При това мълнията се разпространява в двете посоки и понякога се повтаря няколко десетки пъти.

За по-малко от 1 секунда при мълния се пренасят около 1020 електрона. Електростатичната енергия на натрупания заряд се превръща в електромагнитна във вид на светлина (светкавица) и на радиоизлъчване. А мощното раздвижване на въздуха, причинено от експлозивното му разширение поради бързото нагряване, се чува като гръм (гръмотевица).

Най-прекият път между буреносния облак и земята

е правата линия. В действителност обаче линията на мълнията не е права, а е зигзагообразна. Причина за това са бързо движещите се протони и други космически частици в йоносферата, които влияят на „пътеките“, по които се движи мълнията. Тези пътеки ту се прекъсват, ту отново се възстановяват, като във всеки момент са различни. Затова и всяка следваща мълния е съвсем различна от предишната.

Някои места се поразяват повече от мълнии. Това зависи от редица параметри: геоложки състав, проводимост на почвата, степен на влажност и др.

Още римляните и древните гърци са знаели, че мълниите щадят лавровото дърво заради неговото благородство. И наистина върху него почти никога не падат мълнии. Съществуват редица статистики за падане на мълнии върху различни видове дървета. В една от тях от общо 158 случая върху дъб са паднали 54 мълнии, или 34%, върху топола - 24 (15%), върху бряст - 14 (9%), върху орех - 11 (7%), върху ела - 10 (6%) и т.н. А според английски учен мълнията пада около 50 пъти по-често върху дъбови, отколкото върху букови дървета.

КЪЛБОВИДНА МЪЛНИЯ

През последните две столетия са документирани и хиляди случаи, когато хора са наблюдавали или са влизали в съприкосновение със странни светещи кълба, наречени кълбовидни мълнии. И немалко от тези случаи са били с трагичен изход. Независимо от всички описания, от няколкото десетки книги и монографии, от стотиците научни изследвания и публикации, посветени на това рядко срещано атмосферно явление, то все още си остава като една от най-големите загадки на природата. Дълго време този феномен изобщо не е бил признаван от науката.

Кълбовидната мълния представлява светещо кълбо, което по думите на очевидците изглежда „като живо“. Размерите му са най-различни, но най-често достигат в диаметър до 25-30 см. Има описания и на ослепително бели, и на червени, и на сини, и на виолетови, и дори на черни кълбовидни мълнии.

В жилищни и други помещения кълбовидната мълния може да се вмъкне практически безпрепятствено през отворени прозорци и врати, комини, вентилационни шахти и др. Светещото кълбо се движи във въздуха хаотично по неправилна траектория. Скоростта на движение е достатъчно малка, което позволява да се проследи траекторията му, най-често съвпадаща с посоката на вятъра. „Животът“ на кълбовидната мълния трае от няколко секунди до няколко минути, след което тя изчезва или тихо, или с взрив. Във втория случай мълнията може да причини значителни разрушения.

И днес известните закони на физиката не ни дават задоволително обяснение откъде кълбовидната мълния черпи енергия за разрушителната си мощ. Едва ли тя може да съдържа в себе си такава голяма енергия. Значи я получава отън? Такава мисъл изка-

за още през 50-те години на миналия век акад. Капица, според чиято хипотеза кълбовидната мълния представлява „съсирена плазма“ от заредени йони и свободни електрони. При гръмотевична буря е възможно да се получи възбуждане на молекулите на въздуха, при което те губят електрони и се превръщат в йони. Гръмотевичният електричен разряд придава допълнителна енергия на молекулите и те се превръщат в плазма - горещ „коктейл“ от заредени частици.

Съществуват и хипотези, според които в ядрото на кълбовидната мълния се съдържа антиматерия; или дори все още неуло-

веният от физиците „магнитен монопол“, чието съществуване е предвидено теоретично, но никога не е наблюдавано... Според други хипотези кълбовидната мълния е естествен ядрен реактор. Има и модели, според които кълбовидната мълния е резултат от фокусирането на високочестотна енергия от буреносен облак.

Засега най-правдоподобна изглежда хипотезата на проф. Дейвид Търнър от Бристолския университет в САЩ. Според нея кълбовидната мълния е реактор, но не ядрен, а самоподдържащ се химичен реактор, в който се извършват сложни взаимодействия между плазмата и околния въздух. При някои от тези взаимодействия се поглъща топлина, при други се отделя. Затова вместо да изчезне или да се разпадне, кълбовидната мълния отново поема топлина. В хипотезата е описано подробно поведението на водородните, нитратните и нитритните йони, което определя и не-обикновените свойства на „студеното огнено кълбо“.

Има сведения за образуване на кълбовидни мълнии около високоволтова електрична апаратура.

ЖЕРТВИ И ЩЕТИ

Мълнията взема човешки жертви и разрушава природни и антропогенни обекти поради високото електрично напрежение, значителната сила на електричния ток и много високата температура, достигаща до около 40 000 градуса.

Доскоро се смяташе, че в сравнение с останалите природни екологични бедствия мълниите взимат сравнително малък брой жертви. Днес обаче статистиките на ООН измения рязко представите ни за броя на жертвите на „небесния огън“. Оказа се, че те са средно по над 30 000 на година, предимно в останалите страни, където статистиката на такива съ-

бития е съвсем епизодична. Според WMO (Световната метеорологична организация) мълниите взимат повече човешки жертви, отколкото тропичните циклони и торнадата.

През последните пет десетилетия в САЩ от мълнии загиват средно по над 150 души всяка година.

Мълнията е и една от най-честите причини за избухване на горски пожари, пожари в хамбари и складови помещения с леснозапалими материали и в по-редки случаи в жилищни сгради. В световен мащаб мълнията е причина за около 5% от тези пожари. Статистиката сочи, че всяка година в САЩ горят около 10 хиляди горски и полски пожари, причинени от мълнии.

Мълниите поразяват и самолети по време на полет.

Преобладаващата част от жертвите си мълниите взимат поединично. Но има редица случаи, когато жертви на мълния са ставали цели групи

ГРЪМОТЕВИЧНИ БУРИ И МЪЛНИИ НА ТЕРИТОРИЯТА НА БЪЛГАРИЯ

Гръмотевичните бури на територията на България са сравнително често срещано метеорологично явление, което не рядко взема жертви и причинява пожари. Най-често гръмотевични бури у нас се разразяват над билните части на планините в Западна България, както и в задбалканските котловини. Тези явления са в пряка зависимост от максимума на годишните валежи, който за различните части на страната е по различно време. Като цяло за България това е периодът май-юли, а за някои райони на Южна България, които са под влияние на субтропичния климат, се оформя вторичен валежен максимум през зимата.

Средногодишната интензивност на мълниеносната дейност за България е 25 часа за година, а средногодишният брой на мълниите за страната - 5 броя на 1 кв. м за година.

Според учени от Националния институт по метеорология и хидрология (НИМХ) към БАН нашата страна е на едно от челните места в Европа по брой на убитите от мълнии - всяка година загива един на 100 хиляди души. Според специалисти повечето от жертвите са заплатили с живота си неправилното си поведение по време на разразилите се гръмотевични бури

По статистика пострадалите от мълнии са средно 300 души годишно. Мълниите нанасят и сериозни материални щети поради това, че са причина за пожари в плевни, кошари, складове и различни други постройки.

По непотвърдени данни в България през последните години са загинали няколко души от кълбовидни мълнии.

Проф. д.т.н. Гаро Мардиросян,
Институт за космически изследвания и технологии - БАН

Конкурс на името на Щастливца

За първи път бях в Пирин

Видя ми се като мъжка планина. Планина, която не заплака нито веднъж по времето на нашия престой. Планина, която хвърляше дебели снежни мостове помежду ни, която ситнеше камъните изпод подметките ни и ни хлъзгаше по стръмното си било като босоноги деца.

В Пирин има романтика за онези, които спят спокойно вечер, които се напиват бързо и лесно забравят умората.

Пирин е място, където човек трябва да се отърси от егото си, да преглътне самолюбието си и да позволи на голотата си да излезе от сянката на срама.

Пирин ухае на мащерка и когато слънцето се сниши достатъчно ниско и леко притвориш очи, може да видиш, че Пи-

рин е лилав.

Няма я въздушната лекота и протяжност на Стара планина, нито стройността на Рила, нито пази дълбоки тайни като Родопите...

Пирин е звънлив, езичето на камбанката му пее тихо и ако се заслушащ достатъчно добре, ще чуеш поредната лъжа на Лазо...

Девойка и момък се обичали с най-чистата обич. Дали си дума, годили се тайно, защото момъкът бил беден. Малко преди той да я открадне, се разболял тежко и се споминал. От мъка заболяла и момата. Майка ѝ и баща ѝ я водили при най-личните знахари, молили се на всички богове, строили чешми, раздавали злато. Но с всеки изминал ден момата заливявала все повече и повече. Тогава чули, че далече в Пирин има един благосклонен към чуждата мъка връх. Наричал се Полежан. Казали им, че болната трябва да нощува под върха и ще оздравее.

Отчаяното семейство тръгнало бързо за Пирин. Постлали най-тежките си сърмени завивки, облекли дъщеря си в бяло и бързо заспали с отпочинали и пълни с надежда сърца.

На сутринта се събудили с писъци. Върху лицето на момата била изписана най-нежната усмивка, а косата ѝ била накинчена с венец от ситна и ароматна мащерка.

Полежан излекувал момата, като я върнал на любимия.

Минаваме под Полежан и си говорим наши си работи. Сянката му е дълга, отсечена. Посядаме за бързо, а онези, които ги мъчи някаква любовна мъка, полягват и притварят очи... Искат и те да чуят поредната лъжа на Лазо...

Дора Петрова

СВЕТОГОРСКИ ПЪТЕКИ (Спомен за Атон)

За тях си спомням или ги сънувам, накацали по склоновете стръмни или стаили се под ридове гористи, обители за зов към Бога със силна вяра и молитви чисти. Към тях пътуват хора в изнемога, оазис търсещи в духовната пустиня и пристан сред греховното море. Благодаря ти, Боже всемогъщи, когото славим нине и векове, че се смили над мен да мина по Светогорските пътеки!

А. Стоев

11 септември 2016 г.

НАД ЗЕМЕНСКИЯ ПРОЛОМ

Край брега на тиха Струма спря се закъснял керван, скитниците катунари ще стануват тука стан.

П. П. Славейков

Под мен из пролома се вие Струма, вдълбала се от векове за векове, загадъчна, спокойна, мълчалива, тече на юг, морето я зове. Какво видяла е, какво ще види още в низ от безбройни дни и нощи, с кого споделя свои тайни?

Така унесен питах се, а в отговор дочух на катунарите цигулките омайни.

А. Стоев

14.10.2016 г.

ТУРИСТ

Познавам я тази неистова тръпка сред Гордия роден хайдушки Балкан да крачиш и сам с кралимарковска стъпка към дивен красавец, от слънце огрян.

Разперил ръцете, целунал с очите неземния плуващ пред теб необят, подел волна песен, сестра на орлите, готов да прегърнеш и целия свят...

А горе синяят ведросини простори и сам ти си ведър, ефирен и лек, самата природа с любов ти говори: Здравей, моя рожбо, свободен човек!

Иван Кънчев
гр. Русе

ГОРА

Браконieri в стара гора, въоръжени с брадви, с триони, дървета зелени повалят, а те дори стон не отронват.

Лумват дървета в суха трева и уплашени птици излитат, а техните сиротни гнезда като мъртви коси се разплитат.

Но за пожар и незаконна сеч няма място за угризения. Скърби и ридат старият лес за своите деца покосени.

По планината свлачища тръгват, зейват ровове - кървящи вени, покрусени потоци пресъхват, прежадняват сърни и елени.

Но как да се защити гората от секачите, от огньовете? От бял дроб Земята лишават людето недобронамерени.

И палят, и без жалост секат - спазарили са добре дървесината, но грешникът, и да стане богат, ще може ли утре да диша?

Василка Петрова

Отчет сред природата

Направиха го близо 40 от членовете на ТД "Средногорец" – гр. Чирпан, на 17 и 18 декември на "Каваклийка". По това време средногорската хижа ги приютява и там те отчитат как е преминала планинарската година и кроят планове за следващата.

Този път туристите избраха за традиционния си преход пътя за хижа "Братан", която от 20-ина години не работи, а инвеститор от няколко години се опитва да направи от нея модерен комплекс, който още не е отворен за посетители. Разходката до там (около 3 часа) премина в слънчево време, а някои от туристите решиха да опреснят маркировката - този път със спрей.

Надвечер ги очакваше приятна изненада - планинският водач и фотограф Димитър Танев бе направил импровизирана изложба пред хижата с 30-ина от най-добрите си снимки.

Празничната вечер започна по специален сценарий, подготвен от литературките Д. Жекова и Д. Петрова - с туристически гатанки, игри и стихотворни портрети на част от туристите. Не мина и без планинарски песни, този път те бяха включени в конкурсна надпревара.

Най-емоционалната част бе свързана с обявяване на резултатите от фотографския конкурс "Туристически обектив".

На импровизирано въже бяха окачени в голям формат спечелилите снимки. Тази година в конкурса се включиха 8 туристи, които предложиха за оценка 88 снимки в три категории: "Природа" ("Пейзажи"), "Хора" и "Архитектура". Журито: художниците Нина Маринова и Музафер Сабри и фотографът Васил Иванов, оцени всяка една от тях. Първа се класира Донка Жекова, която получи общо 80 т., втора - Таня Манева със 75 т., трети Христо Тенчев - с 46 т. Освен признанието и символичните награди отличените снимки ще бъдат представени в изложба пред гражданите на Чирпан, както и предложени за публикация във вестник "Ехо".

След това при висок емоционален градус се проведе и наддаването - търг, на който почти всички предложени снимки бяха продадени с пъти над началната им цена.

В импровизираната томбола се включи със свои подаръци (книги) за определени от него туристи и общинският съветник - маратонецът Иван Станчев. Към полунощ в хижата се отби за кратко и Дядо Коледа - този път без Снежанка, който раздаде туристически подаръци, а точно в 24 часа по традиция всички изкачиха скоростно близката Съсенкова могила.

Ангел Колев

Мексико е една от страните по света, където се срещат както екзотични останки от древни цивилизации, така и най-съвременни курорти с високо ниво на туристическо обслужване.

Една такава луксозна туристическа дестинация е Акапулко. Градът е разположен на крайбрежието на Тихия океан, в подножието на планината Сиера Madre del Sur, на около 400 км от столицата Мексико Сити.

Това е слънчев курорт, известен по целия свят. Намира се на брега на голям едноименен залив с кръстообразна форма и обкръжен с бели пясъци, зелени хълмове и скалисти брегове. Сините океански води довършват живописния колорит на този туристически рай.

Населението на Акапулко е малко над 670 000 души. Градът е един от най-старите и популярни морски курорти в Мексико. Той привлича милиони туристи от цял свят с райския си климат, чистите бели плажове, фантастичния нощен живот и приказната красота на своя залив.

Заливът Акапулко е един от четирите най-красиви заливи в света. Европейецът, който го открива, е испанският конкистадор Жил Гонсалес Авила - това се случва през 1521 г. По-късно Акапулко служи като транзитен пункт за експедициите, които се придвижвали на север и юг покрай бреговете на Тихия океан.

През 1950-те Акапулко се прочува като любим курорт на милионери и на холивудските филмови звезди. Сега, когато вълната на интереса от страна на американското кино отдавна е утихнала, това вече е курорт с напълно приемливи цени, популярен сред обикновените мексиканци.

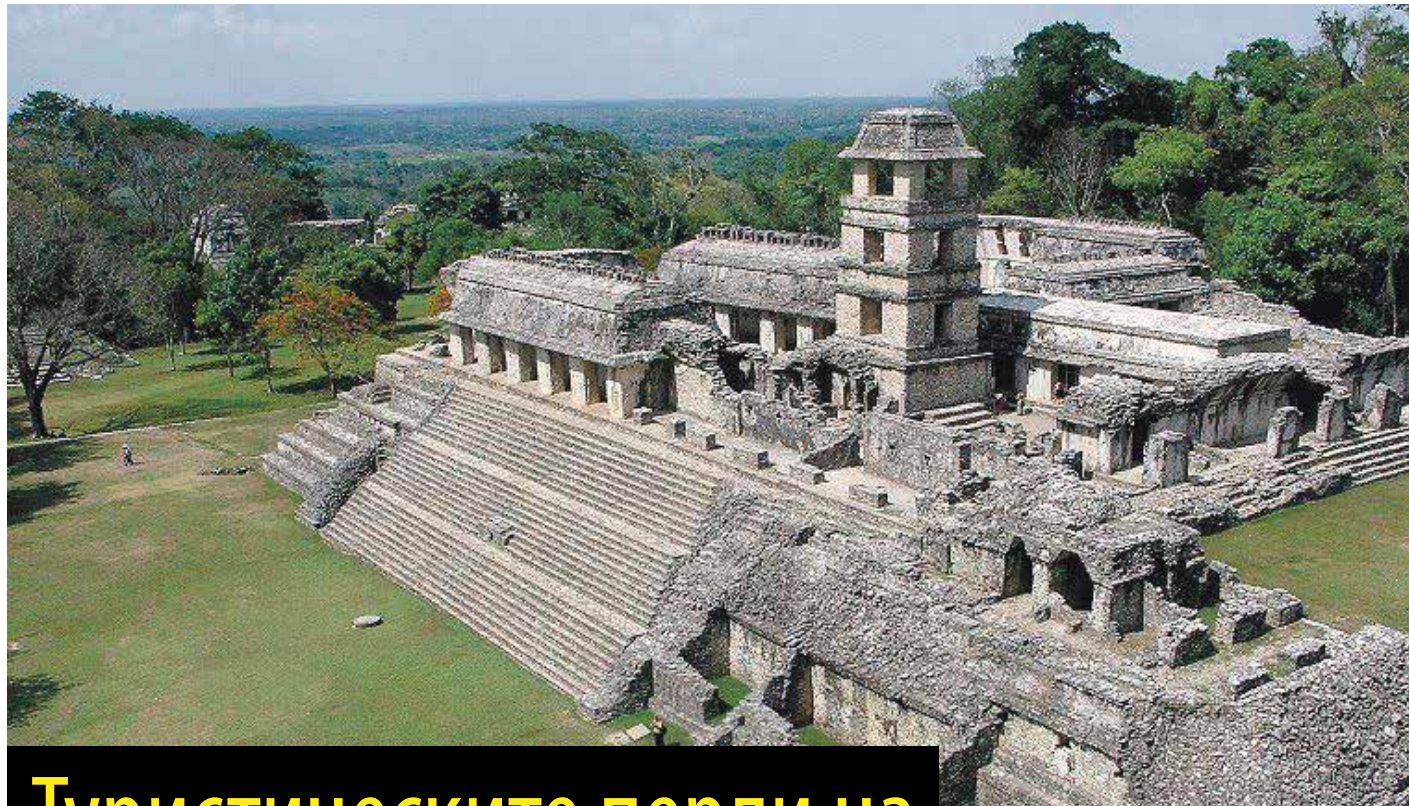
Сред историческите забележителности на града е известната катедрала "Нуестра де ла Соледад". Тази модернистична сграда с витражи и фигури, покрити със злато и синя боя, е построена през 1930 г. Интересният момент е, че много туристи идват тук специално за да се оженият.

Пълното название на Акапулко е Акапулко де Хуарес. Бенито Хуарес е първият президент на свободно Мексико, индианец сапотек. Паметникът му е издигнат на крайбрежния булевард.

Главната и най-широко рекламирана туристическа атракция на Акапулко - това са скоковете във вода от отвесната скала Ла Кебрада. Професионалните спортисти скачат един след друг отначало от височина 20 метра в тесен залив, където дълбочината не надвишава 3,5 метра. Най-опасният, заключителен скок е от високата 35 метра скала.

Докато Акапулко е символ на съвременното развитие на туристическата сфера в Мексико, то Паленке е един от образите на историческия и културния туризъм в страната.

Паленке е условното название на руините на голям град на индианците май в североизточната част на мексиканския щат Чиापас - политически и културен център на туземците в периода III-VIII в. На 19 хектара са разположени хиляди жилищни сгради, дворци и храмове. Според приблизителни оценки, градът е имал население над 6000 души. На езика на майте се наричал Лакам-ха - "Голямата вода". Съществу-

Туристическите перли на **Мексико**

вал е до X век, а след това, по неизвестни засега причини, хората го напуснали и сградите запустели. Допускат се няколко причини за упадъка му - атаки на войнствени съседи, природни бедствия и т.н. Повечето историци са склонни да смятат, че главното в случая са били лошите реколти поради несъвършеното земеделие на майте, които не познава-

ли сеитбения оборот на почвата (оставянето на определени терени за "угари" - парцели, които не се обработват известно време, за да се възстанови плодородието им).

По този начин градът се превърнал в нещо като индиански Херкулан или Помпей - своеобразен исторически резерват, по който може да се изучава

начинът на живот по тези земи в онази епоха. Днес неговите развалини са обявени от ЮНЕСКО за обект на световното културно наследство.

През изминалите векове южноамериканската джунгла - селвата, превзела територията му, а богатите дворци и храмове били затрупани под дебели слоеве земя. Градът бил толкова добре скрит под покривката на вековете, че войските на Фернандо Кортес, който завладял Мексико за Испания през XVI в., минали покрай него, без да го забележат.

И едва 200 години по-късно - през 1746 г., испански свещеник се натъкнал случайно на загадъчните руини.

Най-впечатляващата сграда в Паленке е Храмът на надписите - наречен така поради многобройните писмена по стените му. Той е построен по времето на владетелят Пакал, като послужил и за негова гробница. Върху три каменни плочи са изписани 617 символа, като досега е разгадана само малка част от тях.

Когато в края на 80-те години на XX век били прочетени някои от текстовете върху саркофага, историците стигнали до извода, че наблизо трябва да е погребана аристократка, която била близка с владетеля Пакал.

Така се и оказало - погребението било открито в съседната сграда, а дамата била наречена "Червената царица".

Самият царски дворец е с размери 104 на 80 метра, в центъра му се издига четириетажна обсерватория. Откъм северната страна на двореца има терен за игри с топка.

Градът прави необикновено впечатление със съчетанието между древните пирамиди и околната природа. Днес останките от зданията са мрачно-сиви - но по времето на майте греели в различни нюанси на червено и били украсени със сини и златни барелефи.

Велимир Христанов

Вълнуващо преживяване 3 в 1

- Приятелска среща на туристи от Ямбол, Айтос, Бургас и Добрич.

- Разходка до тракийското светилище "Беглик Таш" в Приморска планина.

- Коледно парти в хотел "Империял" - Приморско.

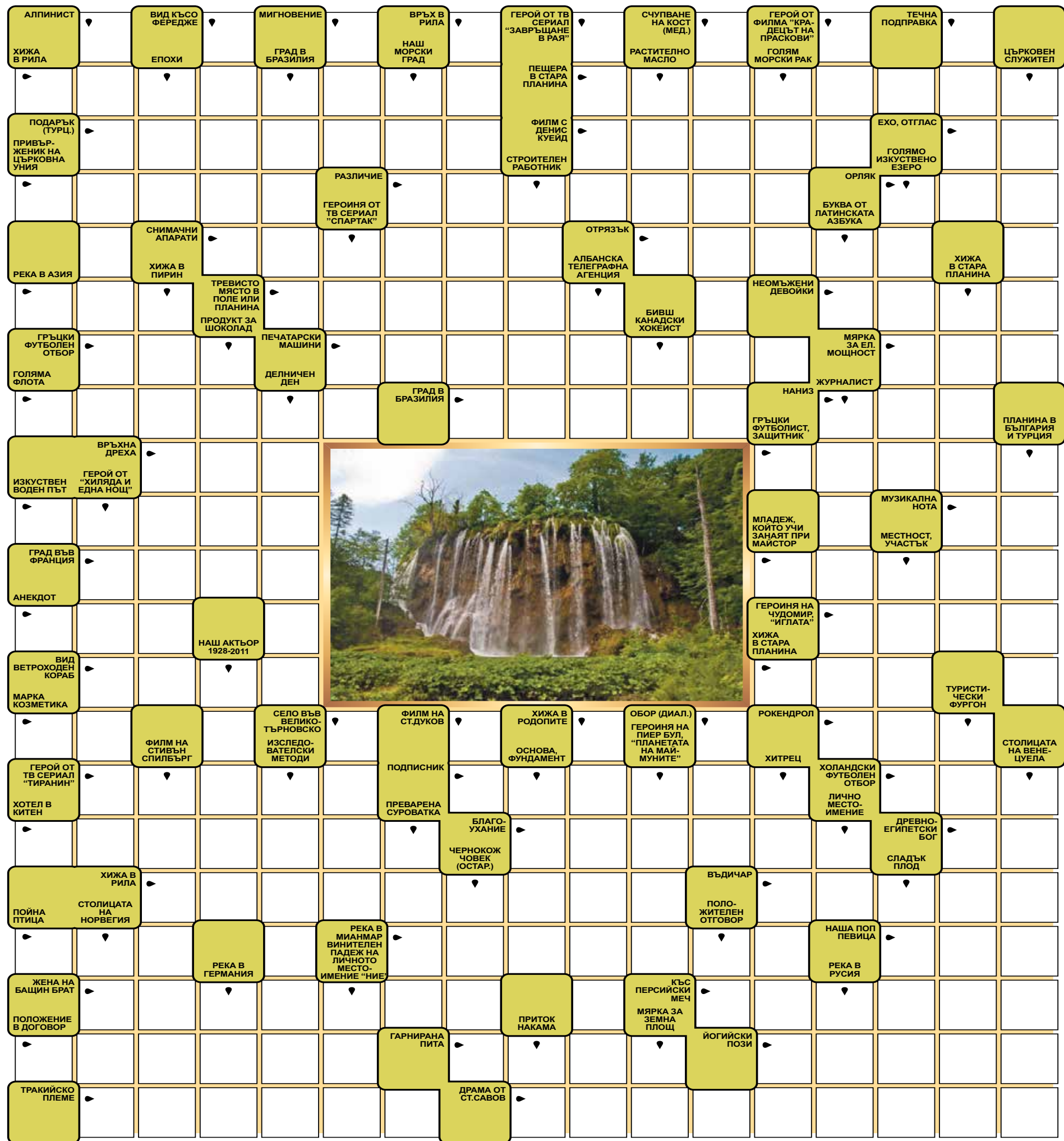
Приятно е да се срещнеш със стари приятели. Имаше и нови запознанства. За Беглик Таш (в превод - данъчен камък) разказвах кой каквото знаеше.

Интересно беше промушването през малките отвори в скалите. Много снимки запечатаха хубави спомени. Времето беше слънчево и тихо. Веселието вечерта няма да се забрави скоро. Безброй песни: коледни изпълнения от ямболии, туристически от айтослии, добруджански от мощния глас на Сашо

от Добрич, хумористични от Бургас. На танците сме неуморими - хора, ръченица, валс, танго и др. Силно впечатлихме гостите с изпълненията на нашите артисти-туристи Елена, Златка и Дидито. Те представиха няколко много весели скеча. Гостите почерпиха с баници с късмети. Посети ни и Дядо Коледа (Добри) със Снежанка (Елена). Всички получихме подаръци. Приветствие имаше и от Новата година (Дидито).

На втория ден се разходихме по крайбрежието на Приморско. Разгледахме рисунките по камъните в продължение на няколко километра. Посетихме и замъка "Влюбен във вятъра" край с. Равадиново с много красиви екзотични животни и растения. Събитието се осъществи благодарение на председателката ни Златка Илиева и инициатора Добри.

Д. Василева,
турист ветеран от гр. Ямбол

РЕЧНИК: АКОЛИТ, АМАЛ, АРАРА, БАРК, БАСАМ, МОРАС, НАТА, ИРАВАДИ, ИСА, ЯШМАК

СТЕФАН КРЪСТЕВ

ОТГОВОРИ

БОДОРБАНО: "Ерешница", "Моровица, Апматан", "Аламо", "Ек, Униат, Разлика, Ато, Камари, Инд, Ливада, Мом, АЕК, Ротатори, Бат, Армада, АРАРА, Низ, Яке, Морас, Канал, Ла, Лион, Чипак, Бит, Нота, Бакр, "Па", "Ф", "Пок, Басам, Абонат, НАК, "Каменец", Аромат, Ра, Иван Вазов", "Рибар, Кос, Ирвади, Ава, Стринка, Акинак, Кляза, Лица, Асана, Одриси, "Капа Танас".

ДЗОВИР, Район, Банан, Очет, "Мазалат", "Капавана, Аколит, Сакар, Каракас.

В САЙТА

НА БТС -

www.btsbg.org

можете да намерите информация за: стоте национални туристически обекта, телефони и адреси на туристически дружества и хижи; клубове в състава на БТС и федерации; история, цели, нормативна уредба и управленска структура на БТС.

Планинска
спасителна
служба

**При несчастен случай
дежурни телефони:**
GSM: 1470
за абонати на MTel и VIVACOM
0887 100 237/238
- за абонати на останалите оператори;
02 963 2000 - стационарен телефон
Централен денонощен пост,
свързан с телефон **112**

! www.pss-bg.bg

Издава: Издателска къща "Ехо" ЕООД

Адрес на редакцията:

1000 София, бул. "Васил Левски" № 75, ет. 5, ст. 525, ПК 427

Тел: 02/ 93 00 680; ISSN-0205-0943

www.btsbg.org

Ако изпращате текстове по електронната поща, дублирайте задължително на двата адреса: **exobts@gmail.com** и на **emateina@gmail.com**

В редакцията не се приемат ръкописни текстове.

Срокът за приемане на материали е до 30-о число на съответния месец.

ГЛАВЕН РЕДАКТОР: Емилия Матеина

РЕДАКЦИОНЕН СЪВЕТ: проф. д-р Николай Овчаров; проф. д-р Витан Влахов; инж. Иван Петров – председател на Българската асоциация по картография; доц. Сандю Бешев – алпинист, историк на българския и световния алпинизъм; доц. Кънчо Долапчиев, Елисавета Първанова, м. с. по алпинизъм, Йордан Йорданов - експерт „Хижи и маркировка” в БТС, Константин Койнов – ориентировач, генерален секретар на Българската федерация по ориентирание

Графично оформление и предпечат: Милен Дивитаков

Печат: "Алианс ПРИНТ"

Активни заедно

Да продължим да сме активни заедно, означава и през Новата 2017 година да напишем заедно поредния брой на вестник "Ехо" и поредната страница от Историята на БТС, за която започнахме да събираме материали още през 2015 година. В навечерието на 125-годишния юбилей на организираното туристическо движение в България, който ще отбележим през 2020 година,

Историята на нашата любима организация – Българския туристически съюз – ще стане публичен факт. Ако имате в личния си архив снимки и документи, свързани с организираното туристическо движение във всичките му значими прояви, моля, изпращайте ги. Издателската къща и редакцията на вестник "Ехо" поемат ангажимент да ги пазят в архива си, а ако настоявате – да ви ги вър-

нат, след като те бъдат обработени. БТС ще приема тези дарения с благодарност.

Приканваме ви да бъдете активни и в писането на текстове за туристически прояви, защото от кореспондентската мрежа на туристическите дружества по места зависи колко значима и разнообразна ще бъде публикуваната информация в печатния орган на БТС и в единствения

вестник, който изпълва със съдържание понятия, като "социален туризъм", "родолюбие", "историческа памет" и "национална идентичност".

И през 2017 г. продължава конкурсът на името на Щастливеца за стихотворения, разкази, пътеписи, есета и снимки. Най-добрите от изпратените материали ще бъдат публикувани на страниците на вестник "Ехо".

Според анкетата на туристическия портал „Planinar.org“

Хижа „П. К. Яворов“ е най-добрата за 2016 година

С приза "Най-добрата хижа за 2016 година" бе отличена хижа "П. К. Яворов" в конкурс, организиран от популярния туристически портал „Planinar.org“ и подпомогнат от списание 360°. Над 130 номинирани хижи бяха оценявани по пет критерия - гледки и близки забележителности, инфраструктура, условия за настаняване и поддръжка, храна и напитки, отношение на хижарите, цени.

На церемонията, състояла се в зала "Максима" на УАСГ в София, в присъствието на председателя на ТД "Пирин" – гр. Разлог, Васил Михайлов, наградата - почетно знаме с изписано името на победителя, бе връчена на секретаря на Дружеството Радко Божинов. Той благодари на Управителния съвет на ТД "Пирин" и ръководството на община Разлог за оказваната помощ при поддържането на хижата. Благодарност отпрати и към малобройния, но изключително трудолюбив и всеотдаен персонал за неуморния труд и доброто отношение към туристите, като допълни, че е изключително щастлив от признанието, което задължава него самия и персонала на хижата да я превърнат в още по-уютна и гостоприемна за всички туристи, които я посещават, и че и

занапред ще бъдат хижари, а не ресторанти.

Инициативата за построяване на хижа "П. К. Яворов" е подета през 1929 г. от ТД "Пирин" – гр. Разлог. Основният камък е положен на 12 август 1932 г., а на 6 август 1933 г. става тържественото ѝ откриване. С разгръщане дейността на туристическото дружество се появява и необходимостта от нова хижа, първата копка на която е направена през 1976 г. Хижата е открита през 1982 г.

Хижа "Яворов" е разположена в местността Суходолски поляни и е изходен пункт за популярни туристически маршрути в северния дял на Пирин: Хайдушката чешма - 0.40 ч., Яворова поляна - 1.00 ч., хижа "Вихрен" (през връх Вихрен) - 10.00 ч., хижа "Бъндерица" - 8.00 ч., заслон "Кончето" - 4.30 ч., хижа "Предел" - 5.30 ч. и много други. Хижата е водоснабдена, електрифицирана, работи целогодишно. Разполага с леглова база от 90 места, собствени и етажни санитарни възли, централно отопление и топла вода. Предоставя възможност на туристите за приготвяне на собствена храна в туристическа кухня и столова, както и ресторант, предлагаш вкусни ястия.

Спортен клуб по ориентиране „Академик“ навърши 50 години

Учреден преди пет десетилетия, СКО "Академик" – гр. Варна, оставя трайна диря в развитието на ориентирането не само в града. По своята същност Клубът е уникален, защото е бил ведомствена структура и всички студенти ориентировачи, постъпили във варненските висши училища, са се състезавали от негово име. Възпитаници на Клуба са председатели и активисти на много клубове в страната.

След промените на 10 ноември 1989 г. започва и работата с деца. Още с първото участие на Държавното първенство за деца СКО "Академик" печели златен медал.

Следващата година медалите се увеличават – два златни и един сребърен. През всичките години Клубът е три пъти национален първенец, три пъти втори, три пъти трети и неизменно в първата петица в класацията на Българската федерация по ориентиране.

Състезатели на Клуба са участвали на световни, световни студентски, европейски и балкански

първенства. С цялостната си дейност СКО "Академик" е сред елитните клубове в страната. Негов председател е Димитър Календжиев.

Дарителска кампания на Българския туристически съюз Да възстановим заедно хижа „Богдан“

Построена преди 75 години от копривщенските туристи, хижа „Богдан“ е най-близкият подслон до средногорския връх със същото име. Преди 20 години тя изгаря, а това означава, че всички планинари и любители на природата, които минават през района на хижата, виждат само

руини.

Затова ние ви призоваваме:

нека съберем 100 000 лв., за да изградим хижата.

Нека продължим традицията, според която от зората на организираното туристическо движение хижите са се строили изцяло с дарения и доброволен труд.

НАЧИНИТЕ ДА ПОМОГНЕТЕ СА:

Като дарите средства в Централата на БТС или с пощенски запис на адрес: София, бул. "Васил Левски" № 75, 5-и етаж, Пощенска кутия 427 в Централна поща, както и с доброволчески труд.

Дарителската кампания се осъществява с помощта на ФПББ по програма „Да постигнем повече“, финансирана от фондация „Америка за България“.